

A felső vármegyék rendleinek gyűlése Kassán 1683-ban. Irta Majláth Béla ...

Majláth, Béla, 1831-1900.

Budapest, Az Athenaeum r. társulat könyvnyomdája, 1883.

[Find this Book Online: https://hdl.handle.net/2027/hvd.32044057048191](https://hdl.handle.net/2027/hvd.32044057048191)

Digitized by Google

Original from
HARVARD UNIVERSITY

Public Domain

We have determined this work to be in the public domain, meaning that it is not subject to copyright. Users are free to copy, use, and redistribute the work in part or in whole. It is possible that current copyright holders, heirs or the estate of the authors of individual portions of the work, such as illustrations or photographs, assert copyrights over these portions. Depending on the nature of subsequent use that is made, additional rights may need to be obtained independently of anything we can address.

Generated through HathiTrust on 2026-09-02 05:34 GMT

3 2044 057 048 191

MAILATH

A felső varnegyek rendének
gyűlése Kassán 1683-ban

1883

D

HUN
905.69
MAIHARVARD
LAW
LIBRARY

HUNGARY

391

A FELSŐ
VÁRMEGYÉK RENDEINEK
GYŰLÉSE KASSÁN

1683-ban.

IRTA

MAJLÁTH BÉLA.

Külön lenyomat a »Századok«-ból, és a »Tört. Társ.«-ből.

PRINTED IN HUNGARY

BUDAPEST.

AZ ATHENAEUM R. TÁRS. KÖNYVNYOMDÁJA.

1883.

A FELSŐ
VÁRMEGYÉK RENDEINEK
GYŰLÉSE KASSÁN

1683-ban.

IRTA
MAILÁTH,
(MAJLÁTH) BÉLA.

Külön lejegyzet a »Századok«-ból, és a »Tört. Társ.«-ból.

PRINTED IN HUNGARY

BUDAPEST.

AZ ATHENAEUM R. TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1883.

HUN
405.69
M02

APR 17 1933

Gróf Tökölyi Imre történeti szereplésének úgyszólván tetőpontján állott, midőn az 1682-ik év végéhez közeledett, s mielőtt az 1683-ik év beköszöntött. Tökölyi Imre követei, Géczi István, Radics Endre és Turgonyi Sámuel a portánál, még mielőtt Caprara Bécsből, mint Lipót császár követe Konstantinápoly felé elindult, már kihallgatást kaptak, 1682-ik évi január 9-én, s mire Caprara oda ért, Tökölyinek a segély megígértetett.¹⁾ Ennek következtében Tökölyi Lipót császárnak a fegyverszünetet június 24-én felmondotta²⁾, Kassát a kurucz hadak aug. 14-én elfoglalják,³⁾ Eperjes 15-én megadja magát,⁴⁾ a bányavárosokat, Zólyomot, Véghest, Lévát elfoglalja, Füleket sept. 10-én, a császáriak feladják⁵⁾, Fülek alatt sept. 11-én Ibrahim basa Tökölyit Magyarország királyának proclamálja, ki azonban a fejedelmi címmel is megelégszik.⁶⁾ Mindezzel szemben Lipót császár követe Caprara a portán a békealkudozások iránt kudarcot vall, elveszti a felső részeket, a bányavárosokat, s Caprara által arról is értesül, hogy a szultán nagyban fegyverkezik a jövő 1683-ik évi hadjáratra, s míg Caprara mindezeket Drinápolyból oct. 10-én megírja Lipót császárnak,⁷⁾ azalatt Tökölyi Imre is kellő tudomással birt a török készülődésekről, és saját hadait ő is erősíteni készült.

Ily körülmények között Lipót császár Eszterházy Pál nádorra bízta a Vágvonat védelmét, felhatalmazván őt egyúttal a bújdosókat Lipót kegyéről is biztosítani.⁸⁾ Ezzel egyidejűleg célszerűnek vélte a császár Szaponara által Tökölyi előtt oda

1) Szalay : Magy. tört. V. köt. 227. l.

2) U. a. u. o. 228. l.

3) U. a. u. o. 230. l.

4) Wagner : *Analecta Scepusii* IV. köt. 193. l.

5) U. a. u. o.

6) U. a. u. o.; Fessler : *Gesch. d. Ungern* IX. köt. 317. l.; Szalay eml. hely 231. l.

7) Szalay em. hely 254. l., Fessler i. h. 317. l.

8) Szalay u. o. 235. l.

nyilatkozni, hogy ha ez seregét felosztatja, az országgyűlésnek engedelmeskedik s a portát reá birja, hogy a fegyvernynyugvást húsz évre meghosszabbítja, ez esetben Tökölyi Imre legfőbb óhaja is teljesedni fog, s kijelenté előtte Szaponara, hogy Zrinyi Ilonát a császár neki eljegyezte, s különösen azt kívánja, hogy a töröknél a fegyverszünet létrehozásában Tökölyi közbenjárjon.¹⁾

Ezekután nov. 19-én Tökölyi hat havi fegyverszünetet köt, s dec. 1-én a fejedelem követei: Szirmay István és Jánoki Zsigmond a fegyverszünet pontjait Bécsből Lőcsére hozták,²⁾ s Tökölyi Imre dec. 12-én Munkácsból 1683-ik évi január 11-ére Kassára országgyűlést hirdetett.³⁾ Mielőtt azonban a kassai országgyűlés megnyílt, már január 2-án a szultán harczi zászlóját Konstantinápolyban kibontották, s Leopoldnak meg volt üzenve a háború.⁴⁾

A most röviden ecsetelt állapotok előzték meg a kassai országgyűlés megnyitását. A mi magát az országgyűlést illeti, erről a történelmi munkák alig néhány sorral emlékeznek meg, s még a történetírók egy része nem is említi, másik része csak szárazon annyit regisztrál, hogy 1683-án január havában Kassán országgyűlés volt; Katona, Fessler, Wagner, Szalay felsorolják a gyűlés határozatának egynémely pontját, Tökölyi Imre propositióit, s azon hangulatot, melynek nyomása alatt a határozatok hozattak. Mind ezen közlemények azonban alig terjednek egy oldalra, s épen azt, a mi ezen országgyűlés történetében érdekes és fontos, megtudni nem lehet, s mai napig ismeretlen annak története, ismeretlenek actái, naplója, ismeretlen a propositiók teljes szövege, a resolúciók, az abban résztvevő megyék, és követek nevei: egy szóval mind az, a mi ezen országgyűlés történetét jellemzi, adatok hiányából a történelem lapjairól elmaradt s e részben is igazolva lett a föltevés, hogy a magános, a családi levéltárak elsárgult íratai között lap-pangó s még ismeretlenül maradt sok érdekes történelmi fontosságú adatok halmaza között főlészínre kerülnek az 1683-ik évi kassai országgyűlésre vonatkozó adatok is, melyek hivatva leendenek történet-irodalmunknak ezt illető hiányait pótolni.

S ezen adatokat kedvező körülmények hozzájárulásával ugyan szerencsés valék megtalálni oly írott emlék alakjában, mely történelmi hitelességét teljesen igazolja, egykorúságára nézve kétségen kívül áll, tartalmánál fogva pedig felöleli mind azt, a mi ezen országgyűlés tizennyolcz napi tartama alatt, t. i. január 11-től

1) Joh. Majláth: Geschichte der Magyaren V. köt. 32. l.

2) Szalay e. h. 235. l., Wagner e. h. 194. l.

3) Pray: Epistolae Procerum III. köt. 503. l. *) alatt; Fessler e. h. 319. Kaprinai Gyűjt., A. XXXII. 395. lap.

4) Szalay e. h. 254. l.

január 28-ig, s annak tizenhat ülésében előfordult, tárgyalatott és határoztatott. Mint napló lépésről-lépésre, napról-napra közli, feljegyzi az országgyűlés eseményeit, s egész terjedelmében beik-tatja az actákat, melyek mint propositiók a fejedelem részéről, s mint replicák a gyűlés által a tanácskozók asztalára kerültek. Ezen okírat, eltekintve attól, hogy az 1683-ik évi kassai országgyűlés történetével alaposan megismertet, oly adatok birtokába juttatja történeti irodalmunkat, melyek jó nagy része ismeretlen volt, de részben helyreigazítja az adatok hiányában helytelenül előadott tényeket is, melyeknek a kellő szempontból való felderítése kívánatossá teszi ezen fontos és érdekes okírat teljes szövegének közétételét.

Ezen történelmileg elegendőleg indokolt és határozó körülmények késztettek arra, hogy az említett okíratot ez alkalommal itt bemutassam, s annak tartalmát saját elemeire szétszedve megismertessem, oly célból, hogy ha ezen dolgozatom fonalán annak történeti fontosságát kibővítve s az történeti irodalmunk erre vonatkozó hézagát pótolja: annak teljes szövege kiadassék s közzététele által, az érdeklődő nagy közönség is tájékozó ismeretével bírhasson ezen említett országgyűlés történetének.

I.

A magyar nemzeti muzeum könyvtárának levéltári osztályában, a karancsberényi gróf Berényi család által letéteményezett családi oklevelek között van Fasciculus 71. Nro 81. alatt azon okírat, mely az 1683-ik évben a felső-magyarországi megyék által gróf Tökölyi Imre fejedelem összehívására tartott országgyűlésnek részletes és kimerítő adatait nyújtja jelen értekezésem tárgyához. Ez írat huszonegy és fél, fél ívrét alakban összefűzött csomagból áll, melynek címe: »Acta Congregationis Partium Regni Hungariae Superiorum et Comitatum nonnullorum Cis-Danubianorum per Celsissimum Dominum Principem, Dominum Emericum Thököly, Partium regni Hungariae Dominum promulgatae, et in Libera ac Regia Civitate Cassoviensi Anno infra-scripto inchoatae et celebratae.«

Ez okíratnak címét, Tökölyi Imre propositióit, erre a fejedelem követeivel hozott végzéseket, továbbá ugyancsak a fejedelmi propositiókat szerkesztett válasziratot, a fényes portára küldendő követ instructióját, s végre a fejedelemhez intézett azon felíratot kivéve, melyben tudatják, hogy az országgyűlés a fényes portára küldendő követül Szirmay Istvánt választotta: az okírat magyarul van írva. Valószínűnek tartom, hogy ezen napló alakjában készült feljegyzései az országgyűlés eseményeinek, valamelyik jelen levő követnek saját céljaira szánt munkája, mely-

nek egykorúsága iránt a legesekélyebb kételyt is kizárja az íratcsomag külső és belső jellege.

Midőn is jelen értekezésem fonalán a most említett okiratot megismertetném, szükségesnek véltem dolgozatomban belső felosztásának e tárgy természetében fekvő irányát néhány szóval jelezni. Ennélfogva értekezésem első részének súlypontja azon történeti hibás, vagy téves előadásokra neheztül, melyeknek helyreigazítására kellő támpontokat és hiteles adatokat nyújt ezen íratcsomag, vonatkozással az 1683-ik évi kassai országgyűlésre, annak lefolyására és végzéseire. A második rész pedig ugyancsak ezen okíratot magát, s az országgyűlést összességében és részleteiben öleli fel; mint a mely két irány elég történeti érdekléssel bír arra nézve, hogy az történeti irodalmunk eddigi felötlő hézagát pótolja, és közkinccsé váljék.

Történetíróink a kassai gyűlés megnyitási napjára nézve eltérő nézetben levén, azt hol január 11-ére, hol január 13-ára, hol pedig egész általánosságban január hó elejére teszik. Így a többi között Pray¹⁾ január 11-én megnyitottnak mondja: »Hi — t. i. a portára menendő követek — habito Cassoviae 11. Januarii conventu decreti sunt. . .« Pray azonban önmagával ellenkezésbe jön, minthogy egy másik munkájában január 13-ára teszi a megnyitás napját:²⁾ »Comitiis Cassoviam pro XIII. Januarii, vicinis Comitatus. . .« sat. Fessler ugyancsak január 11-két írja.³⁾ Szalay László,⁴⁾ Horváth Mihály⁵⁾ január 13-ik napját mondják, melyre a gyűlés gróf Tökölyi Imre által kihirdettetett. A »Histoire des Revolutions de Hongrie«⁶⁾ csak annyit mond, hogy a kassai gyűlés január elejére volt kitűzve. Még határozatlanabbul szól Wagner krónikása,⁷⁾ s az 1683-ik évi kassai gyűlést datum nélkül regisztrálja, Katona szintén csak annyit mond, hogy Tökölyi Kassára országgyűlést hirdetett.⁸⁾ Mindezek közül egyik sem említi a forrást, honnan ezen országgyűlés megnyitására vonatkozó adatokat merítették. Valószínűnek tartom, hogy Szalayt és Horváthot Han és Lünig ejtették tévedésbe, mint a kiknek történeti munkájuk különben is legközelebb esik az 1683-ik évhez.

1) Epistolae Procerum III. köt. 505. lapon a *) alatti megjegyzésben.

2) Historia Reg. Hung. III. köt. 402. lap.

3) Die Geschichten der Hungern IX. köt. 319. l.

4) Magyarország története, 1857. évi kiadás V. köt. 235. l.

5) Magyarország története, második kiadás: VI. köt. 124. l.

6) Histoire des Revolutions de Hongrie I. köt. 304. l.

7) Analecta Scepusii IV. rész 194. l.

8) Historia Crit. R. H. XXXV. köt. 23. lap.

Han¹⁾ ugyanis ezt írja: »Mehr angeregter Landtag . . . nachher Kaschau verlegt . . . dass oftermeldeter Tökely den 3. (13) Januarii die Proposition der Vertrags Puncten denen nachfolgendes Lauts eröffnen und vortragen. . .«; Lunig pedig²⁾ Tökölyi propositióját egész terjedelmében adván, ennek datumát január 13-ára teszi. Ezen két összhangzó keltezést — a mi pedig Hannál Tökölyi propositióinak felolvasási napjára, Lunignál pedig ugyanezen propositió keltezésére vonatkozik, s egyik sem az országgyűlés megnyitási napjára — lehet, hogy Szalay is Horváth is, a megnyitás napjául vették, bárha Szalay igen jól ismerte Kaprinay kézirati gyűjteményének azon kötetét,³⁾ melyben ezen gyűlésnek megnyitási napja tisztán és világosan jelezve van eme szavakkal a bevezetésben: ». . . a Celsissimo Domino Principe Domino Emerico Teökeölly de Késmark pro 11-ma mensis Januarii anni nunc currentis 1683. indictae et Cassoviae celebratae.«⁴⁾ Nem tudom az okát, miért mellőzte Szalay és Horváth a most említett kézirat ezen adatát, s ezt annál kevésbbé magyarázhatom meg, minthogy Szalay, s utánna az utóbbira hivatkozva Horváth Mihály is Kaprinai kéziratából kivonatolva idézik Tökölyinek az összegyűlt rendek elé terjesztett propositióit.⁵⁾ Hogy pedig a gyűlés Kaprinay kézírata és Fessler szerint is csakugyan január 11-ére vala összehíva, a jelen értekezésemben ismerttetendő egykorú kézirat is bizonyítja következő szavaival: »Sessio Prima. Anno Domini 1683. Die 11. Januarii nemes Kassa városában conflualván az méltóságos fejedelem Thökölyi Imre kegyelmes urunk ő nagysága convocatiójára. . .«;⁶⁾ s január 13-án, midőn is a fejedelem propositiója kelt, s az felolvasatott, az összegyűlt rendek már a harmadik ülést tartották.⁷⁾

Han ezen gyűlésre vonatkozó előadásában azt mondja, hogy Tökölyi a kassai gyűlésben az athnamét is felolvasatatta.⁸⁾ Hánnak ezen állítása teljesen valótlan, nemcsak, de sőt inkább épen az, hogy a rendek sürgető követelése daczára, kik az athname felolvasását kétszer is kívánták⁹⁾ Tökölyitől, s ezt tőlük egyene-

¹⁾ Alt und neu Pannonia 1686-ik év. 521. lap.

²⁾ Lunig Joh. Christ: Publicorum Negatiorum Sylloge 1694. évi 823-ik lapon.

³⁾ Collectan. Manuscript. A. XXXII. fol. 395 — 414. oldal.

⁴⁾ U. a. 395. oldal.

⁵⁾ Szalay: Magy. tört. V. köt. 239. l. 33. jegyzet; Horváth. Magy. tört. VI. köt. 125. l. 1. jegyzet.

⁶⁾ Berényi levélt. Fasc. 71. N° 81. 1. oldal.

⁷⁾ U. o. 8-ik oldal.

⁸⁾ Alt u. Neu Pannonia 522. lapon.

⁹⁾ Berényi levélt. Manuscr. Fasc. 71. Nro 81. a n. muz. 16., 22. l.

sen megtagadta,¹⁾ legnagyobb indító oka lön ama bizalmatlanságnak, mely ugyancsak a rendek között a kassai gyűlésen Tökölyi ellenében kitört.

Nem felel meg a történeti tények valóságának, a »Histoire des Revolutions de Hongrie« című munkának azon előadása sem, hogy a tiszai vármegyék reá állottak ugyan Tökölyi propositióira, de a többiek időt kérven a meggondolásra, minden végzés nélkül elszéledtek; s ugyanezen tévedést követi el Horváth Mihály is, midőn az említett munkát idézvén, kimondja, hogy: »Tökölyi a jelenlevők valamennyiét nem nyerte meg a török szövetség pártolására, ezek időt kívántak s végzés nélkül távoztak stb.²⁾ Mindabból, a mi az összegyűlt rendek eltávozására vonatkozik, csak annyi igaz, hogy a gyűlés hetedik napján, hétfőn jan. 18-án, miután a hadak elosztása felett sokáig vitatkozva, megegyezni nem tudtak, a rendek felháborodtak Kemency Ferencz, szabolcsmegeyi követ ellen, sőt a teremből kiűtasítani akarták de említett megkövetvén a statusokat, mégis csak bent maradt.³⁾ Még két eset fordult elő, melynél fogva a tanácsteremben bent levő az ülést elhagyta. Az első esetben Medveczky Mátyás mint katolikus, és meg nem hívott utasított ki a január 20-án tartott kilenczedik ülésből;⁴⁾ a második esetben, ugyanezen ülés alkalmával, midőn a portára küldendő követ költségének felosztása felett tanácskoztak Abaúj vármegye követei: Kálmánczay István alispán, Bakay István, Várady Mihály és Rosa Mihály is elhagyták a termet, de ismét csak visszatértek.⁵⁾ Hogy azonban a gyűlés első napján megjelent vármegyék követei mindvégig jelen voltak a gyűlésen, világosan bizonyítja az, hogy a január 22-ikén tartott 11-ik ülésen a vármegyék követei együttesen határozták meg a portára küldendő követ költségeit, s a gyűlés utolsó napján, t. i. január 28-án a 16-ik ülésen ugyancsak a jelen volt vármegyék megannyija nevében és aláírásával készült a portai követ Szirmay István instructiója; s a Tökölyihez intézett felírat, melyben tudomására hozzák, hogy Szirmay István követtársukat küldik a fényes portára, követségbe, aláírva: »Datum Cassoviae 28. jan. 1683. Celsitudinis Vestrae humillimi serui status et ordines viginti comitatum ad praesentem consultationem congregati;«⁶⁾ mi, ha a tiszai vármegyéken kívül a többi követek a gyűlést elhagyták, nem történhetik vala.

¹⁾ *Revolutions de Hongrie*. I. köt. 305. l.

²⁾ *Magy. tört.* VI. köt. 125. l.

³⁾ Berényi levélt. *Mans. Fasc.* 71. Nro 81., 49. l.

⁴⁾ U. o. 42. lap.

⁵⁾ Berényi levélt. *Ms. Fasc.* 71. Nro 81., 43. l.

⁶⁾ U. o. 79. és 81. ll.

Hibás Katonának ezen gyűlésre vonatkozó azon közleménye, melyben írja, hogy az összegyűlt tanácskozásaiban, vagyis az országgyűlés üléseiben Tökölyi maga foglalta el a legfőbb helyet: »superiorem in Comitibus locum ipse occupat.«¹⁾ A Kaprinay-féle kézirat szerint²⁾, melyre Szalay is [hivatkozik,³⁾ de a Berényi-féle naplóban is⁴⁾ az országgyűlés Sebestyén Endre váradi püspököt választotta elnökeül s Tökölyi Imre, ahányszor csak érintkezett az országgyűléssel, azt mindég követi útján tette,⁵⁾ s ugyanígy cselekedett az országgyűlés is, a mikor a fejedelmet viselt dolgairól, resolútióiról vagy bármely másról értesítenie kellett;⁶⁾ mire máskülönb, ha Tökölyi az országgyűlésen a legfőbb helyet elfoglalja s ott jelen van, szükség nem leendett.

A Kaprinai-féle kézirat azonban, melynek, mint töredéknek hitelessége óvatossággal veendő, azt is regisztrálja, hogy Sebestyén András erdélyi püspök és szepesi prépost elnökül választott, bárha *nem volt jelen*.⁷⁾ Ugyanezt írja utánna Szalay is, hozzá tévén, hogy Sebestyén Endrének küldetése levén a lengyel királyhoz, helyét Jalkóczi Endre egri nagyprépost foglalta el.⁸⁾ A Berényi-féle kézirat naplóban Sebestyén Endrének helyettesítése sehol elő nem fordul, de Jalkóczi Endre egri nagyprépost sem, de igenis Jalkóczi János jászai nagyprépost, ki az első ülésből a fejedelemhez átvendő üzenet deputatusai között először neveztetik;⁹⁾ másodsor pedig az országgyűlésen jelenlevők sorában, mint az egri káptalannak egyik követé.¹⁰⁾ Jalkóczinak keresztnevére nézve lehet tévedés, akár egyik, vagy másik kéziratban; sőt föltehető az is, hogy Jalkóczi az országgyűlés helyetteselnökeül választatott, bárha ezen körülményt sem az egyik, sem a másik kézirat nem említi, s Szalay mégis Kaprinaira hivatkozik; de hogy Jalkóczi az elnöki széket Sebestyén Endre helyett el nem foglalá az országgyűlés utolsó napjáig, e mellett bizonyít az, hogy január 17-én, vasárnap ülés nem tartatván, Tökölyi a követek egy részét megvendégelvén, közöttük előfordul Sebestyén András is.¹¹⁾ Ugyancsak jelen van a január 18-án tartott hetedik

1) Hist. Crit. Reg. Hung. XXXV. köt. 23. l.

2) Kaprinay Coll. Manus. A. XXXII. 395. l.

3) Magy. tört. V. köt. 238. l.

4) Berényi levél. u. o. 1. lapon.

5) U. o. 16. l.

6) U. o. 1., 16., 22. ll.

7) Collec. Mns. u. o. 395. l.

8) Magy. tört. V. köt. 238. l.

9) Berényi levél. Mns. Fasc. 71. N° 81., 1. l.

10) U. o. 2. l.

11) U. o. 30. l.

ülésen is,¹⁾ s Jalkóczi helyettesítése az egész országgyűlés alatt a naplóban említve nincsen; s csak az utolsó ülés napján, t. i. január 28-án, midőn az országgyűlés Tökölyi Imrénél búcsúkihallgatáson volt, említi a naplóíró, hogy a praeses betegsége miatt Illyefalvy István legyen a szószóló.²⁾

Fessler is hibásan állítja, midőn azt mondja, hogy Tökölyi Imre Kassára gyűlést hirdet a felső-magyarországi tizenhárom vármegyének, és ott Tökölyi elnökölt, az erdélyi és török követekkel oldalánál.³⁾ Az elnökségre nézve kimutattuk, hogy ott nem Tökölyi Imre, de Sebestyén Endre elnökölt; s hogy a kassai országgyűlésen nemcsak a felső-magyarországi tizenhárom vármegye, de azonkívül még más öt vármegye, összesen tehát tizen-nyolcz vármegye, kilencz szabad királyi város, három püspök, két káptalan és egy convent követei, tizenkilencz távollevő mágmás és özvegynö követei is megjelentek január 11-én, ezt a kézirati napló lajstromosan, a követek neveivel följegyezve kimutatja;⁴⁾ s a vármegyék száma a gyűlés utolsó napjáig húszra szaporodott.

Végre az összegyűlt rendek által hozott határozatokat illetőleg, két, lényegében feletle fontos, de egészen téves közleményt Szalay László és Horváth Mihály érdemes történetírónknak, a történeti igazság érdekében helyre kell igazítanom, annál is inkább, minthogy ez a Kassán összegyűlt rendeknek oly intenciókat tulajdonít, melyeket, a már ekkor nyíltan mutatkozó bizalmatlansága a rendeknek Tökölyi irányában épen nem táplált, s oly ferde világításba helyezi a tényeket, melyeknek helyreigazítását a történeti igazságszolgáltatás követeli.

Hivatkozván ugyanis Horváth Mihály nagybecsű történeti művében,⁵⁾ a »Histoire des revolutions de Hongrie«, Hannak »Alt und Neu-Pannonia« című munkájára, és Hevenesy kézirataira, Szalaynál: hogy a tiszai megyék rendei a sereg élelmezésére 50 ezer forintot szavaztak meg, s hogy Tökölyi által a portára küldendő követekhez maguk is társakat rendeltek, kik a többi között újabb biztosítását kérnék ki a szultánnak, hogy Tökölyi halála után fejedelmöket szabadon választhassák, béke pedig az ő befolyások nélkül ne köttessék.

Eltekintve Horváth Mihály kútforrásainak helytelen lapidézetektől, mi egyébiránt toll- és sajtóhiba is lehet, valamint az, midőn Szalaynál nem Kaprinayra, de Hevenesyre hivatkozik: az általa előadott határozatai a kassai gyűlésnek idézett kútforrásai-

¹⁾ U. o. 31. l.

²⁾ U. o. 82. l.

³⁾ Die Gesch. d. Ung. IX. köt. 319. l.

⁴⁾ Berényi levélt. Mszer. Fasc. 71. Nro 81. 2. s kk. II.

⁵⁾ Magy. tört. VI. köt. 125. lap, és ¹⁾ alatti jegyzék.

nak egyikében sem fordulnak elő. A »Revolutions de Hongrie« című munka, 301-ik lapján, a Füleken történetekkel foglalkozik; a 303-ik lapon pedig előadja a szultánnak Füleek vára alatt 1682-ik évben kihirdetett athnaméját, melyben tudvalevőleg az is előfordul, hogy Tökölyi halálával a nemzet királyt szabadon választhat magának, s hogy a nemzet kizárásával a szultán békét nem köt. A következő lapon röviden adja elő, hogy 1683-ik évben Kassán gyűlés volt, de ott sem a Tökölyi proposícióit, sem a rendek határozatát, sem a portai követküldést nem említi. Han említett munkájában három lapon át foglalkozik a felső-magyarországi rendek kassai gyűlésével; az 521-ik lapon 8 pontban adja elő Tökölyi proposícióit; a következő lapon pedig mondja, hogy a szultántól kapott »Conditiones so selbiger Kaiser denen Hungaren, in einem mit eigener Hand geschrieben und mit seiner Pittschaft bekräftigtem Schreibem, unwilliget kundmachen.« Ez pedig csak a szultán athnaméja lehetett, mely Tökölyt fejedelemséggé teszi; de a mely, a mint előbb kimutattuk a kassai gyűlésen fel nem olvastatott. Végre az 523-ik lapon, a kassai gyűlésről csak annyit említ, hogy a rendek Tökölyi pénzköveteléséi miatt elégedetlenek levének: hazamenetelüket siettették.

A mi pedig a Kaprinai kéziratot illeti, föl kell tenni, hogy azt Horváth Mihály érdemes írónk nem ismerte, mert ha ismerte volna, akkor nem idézi vala Szalayt; s meggyőződött volna arról, hogy Szalay nem a gyűlés határozatainak, de a Tökölyi proposícióinak indoklásából idézte Kaprinayt; s meggyőződött volna arról is, hogy a hivatkozott kéziratban a rendek által megszavazott 50 ezer forint igen érdekes hosszú vita után nem a sereg élelmezésére, de a portai követség költségére volt felajánlva, s hogy abban a portai követségnek adott instructióról egy árva szóval sem tétetik említés; mert ha mindezen fontos körülmény a Kaprinay kéziratban feltalálható lett volna, Szalay bizonyára nem mulasztja el, mint a kassai gyűlésnek úgyszólván legnevezetesebb mozzanatait felhasználni.

Amde a Berényi-féle kézirati napló, mely Kaprinai kézírata töredékes tartalmának lényegével megegyez, igen érdekesen írja le a rendek által felajánlott 50 ezer forint történetét, mely összeg, ezen kézirat szerint is a portai követség költségeire volt megszavazva. Ugyanezen kézirat teljes szövegében tartalmazza azon instructiót is, mely a kassai rendek részéről választott portai követnek utasításul adatott, de az sem a Tökölyi halála utáni szabad választás, sem a békekötésre való befolyás újabb biztosításának szorgalmazását nem tartalmazza.

Nem lehet említetlenül hagynom még Lunigot, ki »Publicorum Negotiorum . . . Sylloge« című munkájában Tököly-Inrének 1683-ik évben a kassai gyűlés elé terjesztett proposi-

tióit teljes szöveggel kinyomatta.¹⁾ Lunig e közleménye azonban valószínűleg egy igen rossz másolat után készülhetett, minthogy az nemcsak hogy tele van hibákkal, más szavakkal, de egész tételek, mondatok, és pontozatok is kimaradtak belőle, s e szerint az, mint történeti adaléka az 1683-ik évi kassai gyűlésnek, tekintetbe nem vehető.

Ezekben összpontosúl az, mit a felemlített hibás állítások, ferde előadások ellenében a Berényi-féle kézirati napló alapján, a történeti valóság felderítése céljából, megállapítani szükségesnek tartottam.

Szemmel tartva kitűzött feladatomat, áttérek immár a sokszor említett kézirati napló tartalmának általános, és érdekesebb mozzanatainak részletes ismertetésére.

II.

Írója ezen kéziratnak, napról-napra, lépésről-lépésre követően az országgyűlés tárgyalásait, s az ugyanott felmerült eseményeket, úgy szólván krónistája lett az országgyűlésnek. Feladataúl tűzvé ki regisztrálni mindazt, mi ott előfordúlt, szigorúan tartózkodott a revelatióktól, egyéni nézetének kifejezéseitől, s még csak azon benyomásoknak sem engedett helyet, melyeket lelkületébe a tárgyalások folyamának az általános kedélyhangulatnak tennie kellett.

A kéziratnak épen ezen jellege, a tények száraz, krónika-szerű előadása csak növeli annak történeti hitelességét, s emeli belbecsét, a mennyiben az összegyűlt rendeknek lelki állapotát, a nézetek áramlatának bizonyos irányát, a politikai elveknek emi-nens nyilatkozatát, s végre Tökölyi Imrének célzatait e kéziratból biztos alapon meg lehet ítélni.

Megelőzőleg a kassai gyűlést Tökölyi Imre törekvései ellen oly érzület fogamzott meg híveinek nagy részében, mely a törökkel való szövetkezésnek nem vala kedvező, s melyet az athname-nak Füleken történt kihirdetése s Tökölyinek a szultánnal kötött szerződése után, a rendek a kassai gyűlésre is magukkal vittek. Ez pedig a bizalmatlanság hangulata vala, mely a tanácskozá-sokon a gyűlés egész tartama alatt, mint vörös fonal húzó-dik végig a rendek lelkületén. Fokozta ezt kiváltképen Tökölyi-nek szívós ellentállása, melylyel az összegyűlt rendek jogos kívá-nalmát, az athname felolvasását kereken, két ízben is megtagadta nemcsak, de neheztelését is kifejezte a felett, hogy azt a rendek óhajtották. Fokozták a bizalmatlanságot Tökölyi fenyegetései, melyekkel az ott levő, de még végképen és határozottan nem

¹⁾ Lunig: Publicorum negotiorum sylloge 1694. évi kiadás 823. l.

nyilatkozókat illetve, kik bárha Kassán időztek, de a rendek közé be nem léptek, s magukat mások által képviseltették. Meglátszik ennek nyoma a portai követség költségének, s a hadak distribúciójának tárgyalásánál, mi végre is azon kényszerhelyzetbe hozta a rendeket, hogy a fejedelem által meghatározott követküldési költséget és a hadak distribúcióját elfogadni kénytelenek valának. Tökölyi ifjú korának egész akarata, szellemének egész erélye uralkodott a rendek tanácskozásain, és határozatain is, mert a vitás kérdések megoldásánál gyakran hivatkozik az ott levő török követre, ki a rendek egyenlenségét észrevehetné, s gyakran hivatkozik a régiak határt nem ismerő áldozatkészségére, ha a haza szabadságának ügyében tenniök kellett; s a végzések majdnem kivétel nélkül megfeleltek a fejedelem propositióinak. Egyébiránt a fejedelem propositióinak egy némely pontja már magában is elégséges volt arra, hogy a nyomott hangulat vitákban nyilatkozzék. Így a többi között, midőn Tökölyi jan. 13-kán kelt propositiójában kívánta, hogy a fényes portának az athnameért köszönetet mondjanak a rendek, természetesnek találta a gyűlés, minthogy az athnameről hivatalos tudomással nem bírt, hogy az előttek felolvastassék, minek a Tökölyi részéről történt megtagadása, az athnamé tartalmára nézve gyanút ébresztett a rendek soraiban. Szűk marokkal, lapos zsebekkel jöttek a rendek a gyűlésre, s általában hiányzott a lelkesedés, Tökölyi intelmeit pénzáldozatokkal elősegíteni, de Tökölyi értette a módját, a rendek összeszorított markát megnyitni, a mi, a portai követküldés költségének tárgyalásakor a mily komikus helyzetbe juttatá a rendeket, épen oly nevetséges mentegetődzést szűlt Tökölyi irányában, miből mégis kilátszik az, hogy nem a helyzet nemismerése, de az akarat hiánya okozta a rendek zsugoriságát.

A felső-magyarországi rendek kassai gyűlése részleteiben igen sok érdekes mozzanatot tüntet fel, melyek politikai, történeti és társadalmi fontossággal bírnak; s melyeket az említett kézírati napló ismertetése által, ez alkalommal köztudomásra hozni óhajtok.

Ezen napló szerint a felső-magyarországi, és néhány dunán-inneni vármegye rendei, gróf Tökölyi Imre a magyarországi részek fejedelemé és ura által Kassára január 11-ére országos gyűlés tartására meghívatván, ugyancsak az napon összegyűltek és az első ülést megtartották. Elnökül megválaszták Sebestyén András váradi püspököt, de minthogy még a meghívottak mind nem jelentek meg, a gyűlés folytatását másnapra halasztották, s erről a fejedelmet értesítendő, küldöttséget menesztének hozzá. Erre felsorolja névszerint a megjelenteket, a mágnásokat, püspököket, káptalanokat, a távollevőket, a vármegyéket, és szabad királyi városok követeit.

A gyűlés másodnapján, január 12-én, összeülvén a rendek, a tanácskozást egy kanapépörrel kezdték meg, mely Ungh és Sárosmegye követei között keletkezett, minthogy a sorrend szerint elsőbbségi helyét Sárosmegye követeinek az unghmegyeiek elfoglalták. Elintéztetvén e kompetenciális kérdés, a fejedelemhez küldött követek jelentik annak üzenetét, hogy jobb kezének fájdalmai miatt a rendek magukat és megbízó leveleiket csak másnap mutassák be. Ezzel a második ülés is befejeztetett.

Január 13-án a harmadik ülésre összegyűlekezvén, az audientia miatt át üzennek a fejedelemhez, kinél, annak adott válasza után, a rendek magukat bemutatták. Visszatérve az ülésterembe, kis vártatva átküldé a fejedelem propositióit, az felolvastatott, s másnapra reggeli hét órára halasztatott annak tárgyalása.

A fejedelem propositióinak nyolcz pontja és egy toldaléka rövid kivonatban a következő: az első pontban elmondja, hogy a rendek bizonyára tudják mindazt, mit a haza és szabadságának javára tett, s biztosítja, hogy jövőre sem szűnik meg isten segedelmével a hon javát szívén viselni, s azt előmozdítani. A második pontban tudatja a rendekkel, hogy bizonyos okok miatt, de a törökök előzetes tudtával, a római császárral fegyverszünetet kötött oly feltételek alatt, hogy a fegyverszünet tartama alatt, a római császár minden lehető eszközzel oda törekedjék, hogy az ország békéje a magyarok és a török porta meglegedésével, megkísértessék, tárgyalassék, s mind a két császár között megállapíttassék, s hogy ez annál biztosabban történhessék, a fejedelem közbenjárását mind a két császár elfogadta. Hogy pedig a béke művét elősegíthesse, ez okból elhatározza a fényes portára követséget küldeni. A harmadik pont tartalmazza a fejedelem azon kívánságát, hogy a szegény nyomorúlt adófizető népnek a törökök méltánytalan, és gyakran kegyetlen bánásmódja miatt, — melylyel őket a hódoltság, annak határain alól vagy felül sújtja — emelt panaszra orvosoltassék, a panaszok ne ismétlődhessenek; a karok és rendek küldjenek a fényes portára követséget, kik az ő követihez csatlakozván, a magas portánál a nép terheinek enyhítését kérelmezzék. mely alkalommal a karok és rendek követi az athnameért köszönetet mondjanak. A negyedik pontban hangsúlyozza, hogy a végvárok fentartására szükségelt ingyenes munka annak rendek szerint lefolyjon, és hiánytalanul kiszolgáltassék. Ötödször kívánja a fejedelem tudni, hogy a véghelyeken elhelyezett katonaság fentartása és kellő élelmezése céljából a rendek minő intézkedéseket teendenek. Hatodszor a téli szállásokra berendelt katonaság kellő élelmezésére, szorgos gondot fordítani a fejedelem igen szükségesnek tartja, nehogy a rossz élelmezés miatt őt a katonaság és a nép nyugtalanítsa. A hetedik pontban fölemlíti,

hogy fájdalommal értesült arról, hogy azelőtt a katolikusok által elfoglalt templomaikat és plébániájokat az evangélikusok mostanig nélkülözik, óhajtja, hogy azok az evangélikusoknak egyszerűen visszaadassanak. A nyolczadik pontban inti a fejedelmet a rendeket, hogy ezen közös ügyeket egyértelműleg őszintén, szakadás nélkül előmozdítsák, a húzavonást, gyűlöletet, magánérdekeiket szorgalmasan kerüljék. A toldalékban végre figyelemzteti mindazon jelenlevőket, vagy a távollevő követküldőket, kik gyanúsak, s lelkiismeretükben azt találnák, hogy nem oly fényes intenióval szolgálnak ezen közügyeket, mint a többiek, hogy magukkal tanácskozzanak, s inkább jó eleve váljanak ki a rendek sorából, s máshová menjenek addig, míg a követség a portára nem megyen, nehogy váratlan sors érje őket, minthogy a fényes porta elhatározá, hogy mindazok, a kik a fejedelem hűségére nem állanak, elvesztendő, s mint ellenségek közprédálul szolgáljanak.

A január 14-én tartott negyedik ülés volt egyike azoknak, mely egyrészt a rendek között, másrészt a fejedelem és a rendek között némi feszültséget idézett elő s egyenlenséget szült, s a fejedelem iránti bizalmatlanság jeleit fejezik ki azok részéről, kik Kassán ugyan mint hivatalosak jelen voltak, de a rendek közé — hogy a napló szavaival éljek — szolgálkat küldötték be. Ez indokból az elnök felemlíti az elkövetett illetlenséget, azt sem tudván, ha valjon a külvív urak adtak-e megbízó levelet beküldött szolgálknak. Ez ügyben az eltérő nézetek miatt hosszas vita után sem hozhattak határozatot.

A meddő vita után a fejedelem propositiói újból felolvasztattak. A második és harmadik pont tárgyalásánál határozatba ment: követség útján felkérni a fejedelmet, hogy a rendekkel az athnamét és a fegyverszünet pontjait közölje. A követség tisztében eljárván, meghozá a fejedelem azon válaszát, hogy a fejedelem az athnamét már Füleken megmutatta s elolvastatta, egyéb-iránt a fejedelem a rendek kérelmére saját emberei által válaszoland. Csakhamar erre a fejedelem emberei megérkezvén, válaszul hozák, hogy az athnamét már Füleken alatt közhírré tette, a kik nem hallották, másoktól is megtudhatják, de ha akarná sem közölheti, mert nem tartja magánál, s »nem is szokás az dolgoknak megállapodása előtt az olyant közönségessé tenni« ; a fegyverszünet pontjait azonban oly feltétel alatt küldi át, hogy az elolvasztatván, mindjárt vissza küldessék, a mi csakugyan meg is történt.

A fegyverszüneti okirat kelt Bécsben 1682-ik évi november 19-én,¹⁾ s annak kilencz pontja a következőket tartalmazza: Az

¹⁾ A kézirati naplóban a keltezés tollhibából 1683-ik évre íratott.

első pontban Tökölyi Imre közbenjárása a portánál a békekötés eszközzése iránt elfogadtatik. A második pont szerint: a multikori fegyverszünet és ellenségeskedés beszüntetése, a jelen okmánynak aláírási napjától kezdve meghosszabbíttatik, de ha bármelyik aláíró rész ismét fegyvert fogni akarna, azt négy héttel előbb bejelenteni köteles, mely négy hét alatt ellenségeskedésnek lenni nem szabad. A harmadik pont szerint: a Garamon túl vagy innen levő bányavárosok tartozékaikkal együtt, úgy a mint jelenleg vannak, Lipót császárnak azonnal visszaadassanak, oly feltétel alatt, hogy ő fölsége azon városok nagyobb biztosítására, akarata szerint katonaságot vihessen. A negyedik pontban: Tökölyi magára vállalja, hogy a fegyverszünet ideje alatt a törökök az említett városok ellen, se közvetve se közvetlen, valami merényletet el ne kövessenek; Tökölyi pedig ő fölségétől a jelen okirat keltével számítva, a bányavárosok jövedelméből, havonként három ezer német forintot kap. Az ötödik pont szerint Tökölyi saját pártja nevében igéri, hogy a bányaművelők és lakosok biztonságát sem betöréssel, sem ellenségeskedéssel nem veszélyezteti, s ugyancsak a törökök előtt is biztonságban és szabadságban maradnak. A hatodik pontban beléegyezik Tökölyi, hogy a fegyverszünet tartama alatt mindazon helyek, hol császári katonák vannak, a császár kezében maradjanak; nevezetesen pedig Ecsed, Szathmár, Putnok, Szendrő, Szepes, Murán, Árva, Lipcse,¹⁾ Léva és Csábrág. Más helyek, melyek császári őrséggel ellátvák, s azoknak fentartása és védelme szükséges lenne, a hányszor annyiszor, de ötven katonát felül nem haladó őrséggel elláthatók. A hetedik pontban igéri Tökölyi, hogy mindazon felső- és alsó-magyarországi erősségeket, melyekben császári katonaság van, minden minden beszállásolástól, adótól, s minden más tehertől egy magyar mértföldnyi körületi távolságban elhagyja, s megengedi, hogy azon helyekre az ország bármely más helyeiről a szükséges élelmi szerek vitethessenek. A nyolczadik pont szerint az egyháziak és mágnások javaik élvezetében nem háborgattatnak, s az esztergomi érsek se terheltessék meg kiváltságai és vallása ellenére. Ezen pontnál megjegyzi a követek, hogy habár nincs autoritásuk a jelen partiális gyűlésen Boldogkő az érsek vára és a Homonnay jószágok iránt valamit határozni, mind a mellett nem kétkednek, hogy ezek sem szenvednek kivételt. A kilenczedik pont szerint Tökölyi hadait a Garamon túl, s azon helyeken túl, hol az neki a jelen egyezkedés alapján tiltva van, hadait ki nem terjeszti, különösen pedig tartózkodjék Árva- és Liptómegyében a beszállásolástól.

¹⁾ Szalaynál Magy. tört. VI. köt. I. Lipcse helyett Liptó van.

A fegyverszüneti okírat felolvasása után a fejedelem propositióinak hetedik pontját tárgyalták a rendek. Erre egy oly határozatot hozott a gyűlés, mely a fejedelem neheztelését vonta maga után. Azt végezték ugyanis, hogy a propositiókra teendő válasz alkalmával kérjék fel Tökölyi Imrét, hogy a nemesi rend haza szállhasson, a többi vitézrendek jegyzékbe vétessenek, a vármegyékbe leendő felosztások miatt.

Tökölyi Imrének a január 14-iki ülésbe küldött üzenete az athname tárgyában még mindég fúrta a rendek fejét. Vajmi óhajtották annak tartalmát ismerni, s jogos kíváncsiaknak újabban is kifejezést akartak adni, az által, hogy ismételten elhatározzák Tökölyihez nuntiumot küldeni, melynek feladata volt: felkérni Tökölyit, hogy ha már az athname eredetije nincs is nála, azt legalább másolatban közölje velük; továbbá kérniök kelle a vitézrendek lajstromos jegyzékét, hogy a megyékben aránylag elosztathassanak, s a nemesi rend haza szállhasson, s végre nyilatkoztassa ki a fejedelem: minő véghelyeket kíván megerősíttetni.

A január 15-én tartott ötödik ülés érdekes, kívált Tökölyinek a rendek kérelmeire adott válasza, s az abban kifejezett neheztelése miatt, mit a rendeknek nemcsak a hozzá küldött nunciók, de saját követei által is értésükre adott. Így mindjárt az ülés elején referálták a rendek követi az athname közlésére vonatkozólag, azon felette álmélkodott a fejedelem, miért sürgetik annyira az athname közlését, s a fejedelem azt hiszi, hogy kételkednek hazaszeretetésben, vagy valami törvénytelenséget vélnek rejleni az athnamében. Jelentik továbbá, hogy a vitézlő rendek összeírásán megnyugodott ugyan a fejedelem, de neheztel azon, hogy a gyűlés a nemesi rend haza szállítását kívánja, s végre kijelenté, hogy mindezekre saját követi által válaszoland. Ez meg is történt, mert alig hogy néhány magánügy elintézését végezzék a rendek, megjelent Tökölyi követsége annak következő üzenetével: az athnamét a fejedelem sem eredetiben, sem másolatban nem közölheti a rendekkel, mert nincsen nála, különben pedig, ha már a füleki táborban megmutatta, itt is bemutatná. Az ingyenes munkával óhajtja jó karba helyezni: Tokajt, Ónodot, Putnokot, Kállót, Kis-Várdát, Szendrő helyett »ha isten kezében adja« Szád várát; Füleket, Hajnácskőt, Dévényt, Kékkőt és Korponát. A hadak elszállásolását pedig, a rendek követivel együtt óhajtja elosztani.

Tökölyi válasza a rendekre nem tett egyenlően kedvező hatást, minthogy erre a rendek között hosszúra nyúló vita támadt, míg végre, a hadak elszállásolására a küldöttséget megválasztották, útasításul adván, a fejedelmet arra kérni, hogy: »a

vitézrendek keményen circumscribáltassanak«, érzék be azzal, a mit a szegény nép adhat.

Következett erre a portára küldendő követ megválasztása. Ki is szemelték azt Szirmay István személyében, de ő mentegőtödzvén, a nyilatkozatra másnapig határidőt kér. Mire a fejedelem propositiójának negyedik pontját, a véghelyek megerősítésére szolgáló ingyen munkák ügyét vették tárgyalás alá.

Ezen nap a gyűlésezésnek csak ötödik napja volt ugyan, de már is többen fölvetették az idő drágaságát, és felette szorgalmazták a sérelmek összeírását, hogy azt, a propositiókra adandó válasz alkalmával, a fejedelemnek átnyújthassák. A rendek, engedve a sürgetéseknek, megválaszták még az nap a bizottságot, mely a sérelmeket összeírandó vala.

Január 16-án volt a hatodik ülés, mely alkalommal a vitézrendek összeírására kiküldöttek jelentik, hogy a vitézrendeket a vármegyék szerint összeírták, még pedig 8602 gyalog és 8600 lovas-katonát; mire a küldöttség a fejedelemhez ment, hogy a hadak distributióját ő eszközölje. A küldöttség visszajöven a fejedelem üzenetével, hogy a limitált hadak distributióját magok a vármegyék eszközöljék, élelmezésüket azonban a fejedelem fogja limitálni. Erre néhány magánügy elintézése után, az aznapi tanácskozás befejeztetett.

Január 17-ike vasárnapra esvén — mondja a naplóíró — »semmi dologhoz nem láttak.« E napon Tökölyi Imre a rendeknek vendégséget adott, a melyen jelen voltak gróf Homonnay Zsigmond, Sebestyén András, Jalkóczy János, Petróczy István, ifj. gróf Csáky István, Abaúj, Zemplén, Sáros, Ungh és Szepes vármegye követei. Itt valóban nem tudom meghatározni a naplóíró által használt »mosdatás« szó értelmét, valjon azt szoros vagy átvitt oly értelemben veszi, mint azt közönségesen venni szokták, ha valakit leszídnak, vagy megpirongatnak, vagy ha valakit pro audiendo verbo regio idéznek. A naplóíró ugyanis ezt mondja: »... vármegye követeit megvendéglette, ez hatott is, az urak után legelsőben nemes Sárosvármegye két főbbik követét mosdatták, azután nemes Abaúj, Zemplén, Ungh és Szepes vármegye követeit, annakutána az úrfiak, Nyáry Ferencz, gróf Pethő László és András uramék ő nagyságok etc. gróf Erdődy Györgyné asszonyom, és gróf Nádasdy Istvánné asszonyomék ő nagyságok is jelen voltak.« De bármint érti is a naplóíró a mosdatást, érdekes jelenet, ha vízzel mosdatták őket, hogy tisztábbak legyenek, mire az is mutatna, hogy a mütét után az úrfiak és asszonyságok is megjelentek, és érdekes akkor is, ha szóval történt a mosdatás, hogy hajlékonyabbá váljanak, mire Tökölyinek a propositiók keresztülvitele miatt szüksége lehetett.

Egyike a legzajosabb üléseknek volt a január 18-án tartott 7-ik ülés. A rendek egyenetlensége, elégedetlensége világos jelekben mutatkozott itt a tárgyalás közben meg-megújult zajos vitában, lármában, mely úgyszólván minden egyes tárgynál, mely a tanácskozáók elébe került, imminensül jelentkezett. Legelsőbbben is tárgyalatván a fejedelem propositiójának hetedik pontja, ez alkalommal a katolikus rendek jogsértetteknek érezvén magukat, elégtételt kívántak. Alig hogy lecsendesültek, utánok a reformátusok kívánták, hogy mindenütt vallásgyakorlatuk legyen, s ezt *diplomatica satisfactione* mediante kívánták eszközölni; az evangélikusok megint mindenütt ott, hol már eddig vallásuk szabad gyakorlatában valának. Az elmérgesedni kezdő lármás vitakozást, kiáltozást, az elnök egy oly javaslattal csillapította le, mely általános nevetésre adván alkalmat, a rendek rövid időre elcsendesedtek. Erre vonatkozólag az elnök javaslatát a naplóíró ezen szókkal írja le: »Mivel — úgymond — urunknak ő nagyságának az szomszéd keresztény országokban nem szinte jó híre futamodott, a jezsuiták és más rosnyelvű emberek ő nagyságát traducálván azzal, hogy ő nagysága az katolikusokat teljességesen eradikálni akarja, hogy azért a jezsuiták és más rosnyelvű emberek hazugságban maradjanak, ő nagysága tegyen mind az három religiónak *diplomaticai satisfactiót*. Kin mindnyájan elfakadván nevetve, egy kis ideig megcsendesedtek a statusok.« A csendesség azonban igen rövid ideig tartott, s a zaj, a láрма csak nagyobb erővel tört ki, midőn a jegyző, a propositio hetedik pontjára vonatkozó válasziratot felolvastván, beletette »hogy az hol nincsenek templomok az három valláson való státusoknak, szabad legyen építeni.«

A Tökölyi Imre propositiójának toldalékában nyilvánuló erély, melylyel a gyanúba vett jelenlevők megtérésének, vagy azonnali eltávozásuknak oly rövid határidőt szabott, a szigor, melylyel birtokaik elkobzását, sőt életüket is fenyegeté, a rendeknek épen nem volt inyére, s elégedetlenségüknek, a fejedelem elhatározásával szemben kifejezést is adtak. Elhatározáuk ugyanis, a vallási ügyek zajos vitája után, a fejedelemhez küldöttséget meneszteni, arra kérvén Tökölyit, hogy az úri és főrendeknek egy bizonyos határidő adassék a megtérhetésre, az alatt az elkobzott jószágok szét ne adományoztassanak, s ha megtértek, ismét visszakapják. Kérést intéznek hozzá tovább, hogy az elszállásolandó hadak jegyzékét küldje meg, tudni óhajtván, minő hadakat hova rendelt.

A tanácskozások további folyamán újabb zaj és lármás vita támadt Nógrád, Pest, Pilis és Solt vármegyék követeinek felszólalása miatt, kik a hadak elszállásolását méltánytalannak találták, s azon nyilatkozaton, hogy e felől már a fejedelmet is meg-

keresték, a rendek felindultak; szemükre vetvén, hogy hiszen közös akarattal választott küldöttsége a rendeknek osztá el a hadakat, azt a fejedelemlnek el is küldték.

A sok szóváltás után lecsendesült zajra a portai követküldés kérdése kerülvén napirendre, néhányan Tassy nevét emlegették, de minthogy még Szirmay István nem nyilatkozott ez ügyben, a határozat elnapoltatott. Az elszállásolás ügye a fejedeleml üzenete által ismét felvételvén, újabban is küldöttség menesztetik Tököllyihez oly kéréssel, hogy nyugodjék meg a már egyszer hozott szétosztásban. A rendek között azonban többen meg nem nyugodhattak a szétosztásban, s az ismét szőnyegre került, s a hadakat a fejedeleml újabbi üzenetére másként kellett felosztaniok. De még ez sem elégíté ki a rendeket, mert Abaúj, Zemplén és Sáros vármegye nem nyughattak meg a hadak distributióján s daczára annak, hogy egyszer már megegyeztek, a fejedeleml végszavával akként dönté el a dolgot, hogy az említett három vármegye a kivetett hadat ossza föl egymás között.

A gyűlés tanácskozásának iránya a zajongás, lármás vitatkozás felé levén terelve, az, a másnap január 19-én tartott nyolczadik ülésen is nyugtalan hangúlatban tartá a rendek kedélyét, sőt az újra meg újra fölmerülő distributiója a hadaknak majdnem a tettelegességig vitte az összegyűlteket; midőn is némelyek a hadak elszállásolásában sérelmet találván, hajlandók valának a gyűlés eminens jogát, a limitált hadak szétosztását feladni, s azt Tököllyre ruházni. A kedélyhullámmzás veszélyes jelei már az első tárgynál mutatkoztak, minthogy a vallás ügyében támadt kiáltozások és láрма miatt, kénytelenek valának a rendek a vallás ügyét abbanhagyni. Attérvén a portai követküldésre, Szirmay Istvánt véglegesen megválasztották. Megérkezvén ezután Tököllyi követei, előadták a fejedeleml üzenetét a hadak elszállásolása tárgyában, vonatkozással Pest, Pilis és Solt, Heves, Zólyom és Szabolcs vármegyére, minthogy ez iránt a fejedelmet az illető vármegyék követei megkeresték.

Amde a rendek közötti egyenetlenség nemcsak a vallás és a hadak ügyében terjengett, tápanyagot lelt az kisebbszerű intézkedéseknél is, olyannyira, hogy némely vármegye követét szóhoz sem engedék jutni, mit a hallgatni kénytelen követek a fejedelemlnek elpanaszoltak, s a fejedeleml ráüzent a rendekre, hogy ezután olyan küldöttséget menesszenek hozzá, melyen az »egész státusok megegyeznek, hogy a követek a sessióban lenyomatnak, s nem engednek szólni.« Így történt ez Szabolcs vármegye követével is. Mire a rendek Kemecsey Ferencz Szabolcs megye követe ellen kikeltek, ez pedig végre is türelmét vesztvén, arra fakadt ki, hogy: »inkább urunk ő nagysága ossza el a hadakat porta-

számra, mintsem mi magunk.« Kemecsey Ferencz enuntiatiójára a rendek féket vesztvén, a teremből el akarták távoztatni, de végre is az első fellobbanás után többeknek vére lehűlvén, közbevetették magukat a rendeknél, és Kemecsey nyilvánosan megkövetvén a rendeket, a teremben maradhatott.

Lassan ismét higgadtabbá váltak a felizgatott kedélyek, s újabban hozzá fogtak a hadak limitálásához, s a Pest, Pilis és Solt, Heves vármegyéből leszállítandó 500 lovast, Zemplén és Sárosvármegye egymás között felosztották, Gömör megyére meg 50 gyalogot róttak. Küldöttség megy még a fejedelemhez, hogy Kassa városának, vívása után a városra rótt hatvanezer forintból felmaradt 4000 frtot elengedje, és az elnök Sebestyén András ügyét a göncziek ellen pártfogolja.

Ime már a kilenczedik ülés. küszöbén állottak a rendek, s már is hanyatlani kezdett a buzgalom, lankadt a serénység, csorbát ütött a közérdek elintézésén az egyenetlenség. Még nem végeztek úgyszólván semmit, nem határoztak semmiben. A fejedelmi propositiókra adandó válasz nem haladott, a hadak leszállásolása a folytonos változtatások miatt hátramaradt, a sérelmek összeírása alig mozdult, a vallási ügyek lebonyolítása nem mehetett előre, a portai követ megválasztása az első stádiumban állott, az ingyenes munkák ügyét elő sem vették. Az imitt-amott meg hasonlott kedélyek, a személyes sérelem terén tehetetlenül hullámoztak, az athname felolvasásának megtagadása, Tökölyinek többször nyilvánuló neheztelése, épen nem vala alkalmas arra, hogy az ügybuzgalmat fokozza. Ilyen uralkodó hangulat nyomása alatt, késedelmezve jelentek meg a rendek a gyűlésen, a miért is január 20-án, a kilenczedik ülésben, az elnök statutumot iratott, hogy jövőre, ha valaki a kitűzött órára meg nem jelen, nélküle is határozni fognak, s az így hozott határozatok ellen fel nem szólalhat. Az elnök intézkedése megtámadtatván, s minthogy a statutumok készítésénél mindenkinek jelen kell lenni, határoztatott, hogy az valamennyi jelenlétében felolvastassék, s csak azután bírjon érvényességgel.

A megelőző ülésekben felizgatott kedélyek háborgása még folyvást tartott, s az újabban kitört az alatt, míg a jegyző a fejedelem propositióira adandó válaszirát fogalmazásával foglalkozott. Az elnök ugyanis azon kérdést intézé a rendekhez, hogy az ajtó előtt »valami becsületes katolikus conciuus emberek levén, nem kellene-e behívni, és az sessióban helyt adni.« Kedvetlenséggel fogadtatván a kérdés, válaszolák: ha a fejedelem hívatta, úgy is be kell ereszteni, máskülönben helyük bent nem lehet, s midőn bent Medveczky Mátyást meglátták, a városok és vármegyék követei felzúdultak, mire Medveczky kénytelenítettett a gyűléster-

met elhagyni. Nehány csekélyebb érdekű ügy elintézése után a válaszirat is elkészülvén, annak tisztázása is elrendeltetett, mi-alatt a sérelmek összeírásával megbízottak, útasítottak a további munkálkodásra.

Következvén a portai követküldés nehéz, és a költségek még nehezebb kérdése, mi újabb zajos jeleneteket idézett elő. Már az előbbeni ülésekben megválaszták ugyan Szirmay Istvánt, de az még idáig sem nyilatkozott, ha valjon elfogadja-e vagy nem; de a rendek kettőt óhajtván küldeni, bőséges szóvita után meg-egyeztek végre, hogy Szirmay Istvánnak követőháza Tassy Mihály legyen. Nehezebb dolog volt azonban a portára küldendő követek költségét megállapítani, minthogy a rendeknek megcsökkent áldozatkészsége nem szórhatta bő marokkal a pénzt, s mert előre-láthatólag ezen költségek méltányos elosztása akadályokba fog ütközni, úgy mint az a hadak distribúciójánál történt. A rendek között neháyan két ezer tallért, neháyan 3000 frtot hoztak javaslatba; s abban történt a megállapodás, hogy legyen tehát két ezer tallér.

Meg volt ugyan szavazva a költség, de ezen összegnek a vármegyékre való felosztása sehogy sem tudott tisztába jönni, a zavar nőttön nőtt, s végre is azt határozzák, hogy a ki egyet nem ért a felosztással, az menjen ki. Abaúj megye követei csakugyan ki is mentek, de a vita nem akart szűnni, sőt az még növekedett, a mint Zemplén megye követei is el akarták hagyni a gyűlést, Nógrád, Heves, Pest, Beregh és Szabolcs vármegye követei kiabálva nyilatkoztak, hogy ők egyáltalában ki nem mennek, ha nem is bírálják meg a státusokat; mire a napló szavai szerint »sok kiáltozás és veszekedés után, a vármegyék magok között 1935 tallért felosztottak, s a még hátralevő 65 tallért a városok áldozatkészségére bízták »ha adimpleálják jóval jó, ha nem, azt is oda engedik.«

Másnap január 21-én tartott 10-ik ülés általjában csendesebb modorban folyt le, minthogy ez alkalommal leginkább magánügyek, folyamodványok elintézésével foglalkoztak, kivételével a hadak elszállásolásának, mit, — a rendek megegyezni nem tudván, — a fejedelem készítettven el, a gyűlésnek átküldötte, s kivételével a követküldés költségének, mi ismét tárgyalás alá vétetvén, majdnem fölforgatták, de részben meg is változtatták az előbb hozott határozatot, s a szenvedélyek kitörésének újabb tápanyagot nyújtott. Meg voltak ugyan választva a követek, meghatározva a költség, az szét is osztatott, de nem volt pénz; s mi alatt azon töprenkedtek a rendek, hogy a kétezer tallért a fejedelem-től kölcsön kérik: heves jelenetek nyomása alatt megváltoztatták részben a választást, részben a költség felosztását is. Ugyanis

Pestvármegye követe: Csemniczky Gáspár a megyéjére kivetett 100 tallért sokallván, csak 60 tallért ígért elvállalni. A rendek felindultak azon, hogy a mit egy nap végeznek, másnap megrontani törekednék »egy-két ember.« A zaj lecsillapultával, gondoskodni kellett a megállapított és szétosztott költség beszerzéséről, elhatározzák az elnök Sebestyén András vezetése alatt küldött-séget meneszteni a fejedeleimhez, arra kérendők őt, hogy a rendeknek a portai követségre szükséges 2000 tallért kölcsön adja. Tökölyi nuntiuma kis vártatva megérkezett, s a rendek nem kis álmélkodására a 2000 tallér kölcsönre vonatkozólag azon választ kapták, hogy a költségek kiméltése miatt jobb lesz, ha két követ helyett csak egyet küldenek, minthogy ő maga két követet küldend. A rendek ámulata örömrézté vált a fejedelem azon gondoskodásán, hogy őket eme javaslatával a költségekkel kimélni óhajtja, s teljes megnyugvással ejték el Tassy Mihályt. Szirmay István lett tehát a portára küldendő követ, kinek a fejedelem inteniójából kiindulva, kinyilatkoztaták a rendek, »hogy a 2000 tallér mind költségre mind honorariumra elég legyen, az nemes statusok szegénységére nézve.« A rendek eme végzésöket küldött-ségileg meg is üzenték a fejedeleimnek.

A kassai gyűlésnek legnevezetesebb ülése volt az, melyet január 22-én tartottak a rendek. Éles szavakban tört ki a feszültség a fejedelem és az összegyűlték között. Tökölyi Imre sértett kedélye kiméletlenül ítéli el a rendeket, szemrehányása megdöbbenést okoz; s teljes egészében felismervén az összegyűlték bizalmatlanságát, látván szugori szűkmarkúságukat, elítéli a rendek hazafiságát, félreérthetetlenül, tartózkodás nélkül kimondja, hogy nincs többé szüksége rájuk. Erélyes fenyegetését a budai vezértől nyert felhatalmazással támogatja azok irányában, kik hazafiasságában kételkedni mernek. A rendeket a szemrehányás megzavarja, a fenyegetés megfélemlíti, s mind ez siettet a gyűlés befejezését, a követek mentegődöznek s végre is megadják magukat a fejedelem kívánságának.

A most említett s január 22-én tartott 11. ülésen Tökölyi Imre küldöttsége üzenetet hozott, elmondván a többi között, hogy a rendek egy követ küldése mellett maradjanak, de ha már többet óhajtanak meneszteni, akkor mind a három vallásból legyen egy-egy. Erre a rendek megmaradtak az egy követ küldésénél; kijelenti továbbá a fejedelem, hogy a két ezer tallér költséget »csúfságnak« veszi, vagy »diffidentíának«, mert már »olyat is hallott, hogy némelyek az athnamét kérdésben vették« és »becstelen emlékezettel is voltak felőle«, hogy »nem 40,000, de 80,000 adó volna benne, s azért nem akarná megmutatni.« Továbbá eme fenyegető szavakkal folytatja a küldöttség előadását, hogy a fej-

delem, ha valamiben ér akárkit is, tészen róla, már a törökök is tudják az egyenlenséget, a Csonka bég most is itt van, tehát úgy intézkedjenek a rendek, »hogy jól essék a dolog.« Ezekután áttér a fejedelem nevében szóló a portai követ költségére, fel-
említvén, hogy a bújdosó magyarok is gyakran küldöttek követet a portára és »a dolmányokon való gombokat lemetélték, s mégis az követségeket tisztességesen expedálták.«

A rendek zavarára növekedett, de némelyek hallani vélték, hogy a fejedelem húszezer aranyról beszélvén, abban állapotának meg, hogy ennek felét azaz 50,000 frtot elvállalnak, s avval men-
tegetődznek, hogy nem csúfságból ígértek oly keveset, de mert nem tudták a portai állapotokat.

Mindezeket küldöttség útján Tökölyinek megízenték, s a visszatért küldöttség csak ismétlé mindazt, mit már előbb is tud-
tára adott a rendeknek a fejedelem. Következék erre az 50,000 frt elosztása, míg nagy lármával vita után megegyeztek, hogy a tizenhárom vármegye elvállal 40,000 frtot, az öt vármegye pedig 10,000 frtot. A mint ezzel a rendek elkészültek, a fejedelem újabb üzenetét hozták küldöttei, hogy t. i. az 50,000 frtot kölcsön adja, ha annak pontos visszaszolgáltatását megígérik.

Január 23. a 12-ik ülésen a Tökölyi propositiójára adandó választ, és a Szirmay követségi útasítását tárgyalták a rendek, s vitára csak az szolgáltatott okot, hogy a rendek jegyzője Rósa Mihály, a válasziratba oly új kifejezéseket szúrt, melyek a katho-
likusoknak kedvezők valának, s az ebből támadt kiabálás miatt csak későn intézhették el az ügyet.

A következő napon január 24-én tartották a 13-ik ülést, hol azonban csak a válaszirat felolvasása vette igénybe a rende-
ket, s minthogy azon ismét változtattak, annak újabb letisztázása ment határozatba; s ezzel befejezték a napi teendőt.

A 14-ik ülésen január 25. már csak a válaszirat hitelesítése került a szőnyegre, midőn is a fejedelemhez átküldöttek, ki rövid idő múlva, az átvívó küldöttség által kegyelmét ajánlván, meg-
üzené, hogy fáradozni fog a rendek kívánságának, a mennyire ez idő szerint lehet, eleget tenni.

A rendek válasza Tökölyi Imre propositióira a következő tárgyak határai között mozog. Az első pontra meleg elismerő dicsérettel emlékeznek meg a fejedelemnek a haza irányában szerzett érdemeiről, s kéri, hogy a felette kíváncsatos béke meg-
szerzésén tovább is fáradozzék. A második és harmadik pontra köszönik, hogy a két császár közötti béke helyreállítására közvetítőleg munkálkodni elvállalta. A negyedik pontra, a véghelyek megerősítése iránt nyilatkoznak, hogy mely helyeket, s minő fel-
tételek alatt akarnak restaurálni. Az ötödik pontra, a véghelyek

őrségeit úgy óhajtják felosztatni, hogy az egyházi férfiak, a nemesség a szegény adózó nép az által elnyomva ne legyen, s az őrség szigorú fegyelem alatt tartassék, fizetésöket pedig az országos harminczad fele részéből húzzák. A hatodik pontra: 8600 lovast, és 8802 gyalog katonát a vármegyék magok között aránylag felosztva elvállalnak, és élelmezni fogják. A hetedik pontra: mind a három vallásnak, sérelmeik arányában, diplomatikai elégtétel adását kéri, s a templomokra nézve kívánják, hogy ha még olyanok vannak, melyek az evangélikusokat jogosan illetik, de kezüknél nincsenek, azok a plébániákkal, jövedelmekkel és egyházi kincsekkel nekik visszaadassanak. A nyolczadik pontot illetőleg, a fejedelem intéseit az egyetértésre nézve nagy köszönettel veszik. Erre következik a sérelmek sorozata, mit ismét nyolcz pontba foglalva, a válaszirat berekesztéseül a fejedelem elé nyújtanak.

Minthogy a rendek válaszfeliratukra a fejedelem izenetét várták, január 26-án ülést nem tartottak.

Január 27-én a 15-ik ülésben Szatmár megye követei a 40,000 forint elosztását ismét ki akarják forgatni, Szepes megye követei pedig követelik, minthogy a reájuk rótt összeg felét a 13 szepesi város tartoznék viselni, de azt semmiképen elfogadni nem akarják, hogy ezen összeg felével a vármegye ne terheltessék. Mindez azonban elhangzott, mert már Tökölyinek tudtára adták az elosztást, s megmásítani nem lehetett.

Megérkeznek erre Tökölyi küldöttei, s a rendek válaszfeliratára a következő üzenetet jelentik a rendeknek: hogy a fejedelem köszöni a rendek elismerését a haza javára tett fáradozásai körül; kegyelmesen veszi, hogy a rendek a béke és fegyverszünet iránti fáradozásait megköszönték, megjegyzi tovább, hogy Fülek és Onód felépítését a földesurak magok nem eszközölhetik, az urak is segítsék őket; hogy a hadak fizetésére az országos harminczadok fele jövedelme nem elégséges. Sajnálja a fejedelem, hogy 8000 lovas és annyi gyaloggal terhelve vannak a vármegyék, de az időhöz képest ez másképen nem lehetett; azon lesz továbbá, hogy a religiónak törvényes satisfactiója legyen. Ezek után válaszol még a sérelmek pontjaira, s végre siettetli a rendeket, hogy a portára küldendő követek útasítását és megbízó leveleket mielőbb elkészítsék; mire még határozatba megy, hogy a rendek jegyzője tiszteletdíjjúl minden megyétől két tallért kapjon, a szabad városoknak pedig discretiójára hagyatik a jegyző díjjazása.

Megvirradt a gyűlés utolsó napja, január 28-ika, melyen a rendek 16-ik ülésöket tartották, s melyen kisebb jelentőségű tárgyalásokon kívül a portára küldendő követ Szirmay István útasí-

tása volt napirenden, mire aztán a rendek Tökölyi Imrénél búcsútiszteltgésen voltak, s a tartott üdvözlő beszédre a fejedelem válasza következett.

Szirmay Istvánnak útasításában meghagyják a rendek, hogy a magyarországi karok és rendek, s az egész nemzet nevében az athnameért köszönetet mondjon; az ajándékok szétosztásánál mindenütt jelen legyen; alázatosan kérje a török császárt, hogy a nemesség a hódoltságban mindenütt, s bárhol legyen is, szabadon élvezhesse javait s mehessen egyik helyről a másikra; szabad legyen fegyvert viselnie, ne kényszeríttessék adót fizetni, kézimunkát végezni, a tizedekre felügyelni, tőlük ajándékokat, fegyvereket s más hasonlókat ki ne csikarhassanak, őket veréssel, elzárással, kárral ne illessék; kérje a szultánt, hogy a nemesség és papság a parasztok adója miatt el ne zárassanak, börtönbe ne vitessenek, a mi az érsekek, prépostok, apátokról, a káptalanokról, conventek, plébániák, iskolák és monostorokról is értetődik. Továbbá azon legyen, hogy a nemesség törvényhatósága a jobbagság felett megmaradjon ott is, hol ezek török uralom alatt vannak. Háború esetén a hódoltsági faluk, városok fel ne égettessenek, a nyomorúlt nép nehéz fogságra el ne vitessék; hogy a törökök semmiféle határigazításokba, jogügyi dolgokba, közigazgatási és egyházi ügyekbe ne avatkozhasanak, az alispánok, szolgabírák törvényes eljárását ne háborgassák, stb.

Az összegyűlt rendek búcsútiszteltgésre menvén, minthogy az elnök beteg volt, Illyefalvy Istvánt választák szószólóul, kinek búcsúzó szavaira kis vártatva Tökölyi Imre ékes beszéddel válaszul, a rendek eloszlottak.

Jelen értekezésem, a kézirati naplónak kivonatos ismertetését nyújtván csak, korántsem öleli fel mindazt, mi ezen országgyűlés történetének egyes fontos, vagy kevésbé fontos mozzanataira vonatkozik; de már ez is elég tájékozó erővel bírhat megítélni, ha valjon a munka elveszett fáradság-e, vagy, hogy hazai történetünk érdekében bír-e a bemutatott kézirat elég fontossággal arra, hogy az 1683-ik évi kassai részgyűlés teljes megismerése indokából az napvilágot lásson.

Acta

Congregationis partium regni Hungariae Superioris et comitatum nonnullorum cis Danubianorum per celsissimum dominum principem, dominum Emericum Thököly, partium regni Hungariae dominum, promulgatae et in libera ac regia Civitate Cassoviensi anno infrascripto inchoatae et celebratae.

Sessio prima.

Anno domini 1683. Die 11. Januarii nemes Kassa városában confluálván az méltóságos fejedelem Thököli Imre kegyelmes urunk ő nagysága convocatiójára, az nemes felső-magyarországi statusok és némely Dunán innen valók is.

Elsőben is pro praeside választottuk méltóságos és tiszteletes Sebestényi András váradi püspök urat ő nagyságát, hogy mind követeket excipiáljon, mind követségeket feladjon.

És mivel azon confluxus alkalmatosságával comperiáltatott, hogy nem mindnyájan érkeztek még el az convocatusok, egyező értelemről haladott az sessio és credentiák praesentatiója holnapra, nyolcz órára. Melyet is kegyelmes urunknak megizentünk nagyságos és nemzetes és vitézlő Jalkóczi János, jászai nagyprépost Turóczy Ferencz, Nagy Mihályi Ferencz, Palugyay Sándor, Tarczaly Ferencz, Stekkel János és Dévay Pál uramék ő kegyelmek által. Hogy penig relatiójokat érthessük, holnap nyolcz órakor nemzetes Dévényi Péter úr házához confluálunk.

Nomina dominorum praelatorum magnatum et baronum, nec non comitatum et capitulorum, liberarumque et regiarum civitatum ablegatorum nuntiorum.

Illustrissimus Comes D. Franciscus Pethő de Gerse.

Spectabilis ac magnificus D. Gasparus Pethő de Eadem Gerse.

1. Rndmus dnus Andreas Sebestényi Eppus Transylvaniensis praepositus Scepusiensis.

2. Rndmus dnus Georgius Horváth Eppus Corbaviensis, Praepositus Jaszoviensis.

3. Eppi Agriensis rndmi dni Petri Korompay, rndinus dnus Stephanus Illyefalvi, et Joannes Cziffkay Capituli Agriensis **juratus** notarius.

4. Capituli Agriensis rndmus dnus Joannes Jalkoczy et Stephanus Illyefalvy.

V. Capituli Scepusiensis, rndmi Andreas Berzeviczy, et alter Andreas Szentnessy Conventus Lelesziensis juratus notarius, Joannes Szeghedy.

Magnificus dnus Stephanus Sennyey.

Ablegatorum magnatum et praelatorum.

Dnae Comitissae Elizabethae Rákoczy Alexander Palugyay et Ladislaus Lodomérszky, dnae comitissae Mariae Esterházy hic **vice** agens rndus Pater Ludovicus Baylovics, dnae comitissae Annae Paczót Franciscus Tarczaly, et Stephanus Anda.

Dnae comitissae Andreae Forgács, Benedictus Nagy Mihályi.

Magfic. dni Ladislai Károlyi Paulus Szeghedy.

Magnifici Dni Pauli de Perény Idem Paulus Szeghedy.

Magfici Dni Joannis Prinyi, Andreas Leszkoczy.

Magnifici Dni Sigismundi Melleth, Paulus Szegedy.

Magnifici Dni Georg. Barkoczy, Nikolaus Keviczky.

Magf. Dni Nikolai Andrassy, Stephanus Gyöngyössy.

Magf. Dni Stephani Palocsay, Georgius Pelsöczy.

Magf. Dni Stephani de Perény, Stephanus Marothy.

Magficae Dnae Prisca Palagyi, Emericus Haraszti.

Magficae Dnae Annae Kornis, praefatus Stephanus Marothy.

Mgicae Dnae Evae Pethő, abest.

Magnif. Dni Georg. Priny, Franciscus Beeskereký.

Comitatum.

Abauyvariensis. Stephanus Kalmánczay vice comes, Stephanus Bakay, Michael Varady et Michael Rosa substitutus Notarius.

Zempliniens. Franciscus Klobusoczky vice comes, Franciscus Turoczy juratus notarius, Alexander Baranko et Michael Ketzey.

Saárossiens. Generosus Dnus Gabriel Kapy, D. Stephanus Szirmay, Joannes Melczer et Joannes Szentpétery jur. notarius.

Cottus de Ungh dnus Joannes Mokcsay, Franciscus Nagy-Mihály et Georgius Horváth.

Szathmar dnus Joannes Püspöky judex nobilium, et Emericus Thuroczy.

Scepusiens. Nomina personarum de credentionalibus emanserunt, nihilominus ablegati sunt generosi dni Nicolaus Görgey, Michael Nagy Lessenyey, et Balthazar Görgey.

Gömöriens. Joannes Szakmáry et Stephanus Gyöngyössy.

Comitatus de Ugocsa, Andreas Leszkecsy, Joannes Uyhelyi.

Comitatus de Szabolcs. Franciscus Kemecezy, Joannes Kéresy, et Stephanus Várallay.

Heves et Exterioris Szolnok. Unitor Michael Tassy, vicecomes et Franciscus Bulyovszky juratus notarius.

Comitatus de Beregh, Michael Komlossy et Nicolaus Keviczky.

Borsodiens. Andreas Deöry vice comes et Andreas Aszalay.

Tornensis, Sigismundus Breczkeházy et Joh. Almassy.

Comitatum Partium inferiorum.

Neograndiensis. Joannes Dobay et Andreas Szilassy.

Hontensis. Adamus Duló, et Adamus Kubiny.

Pest, Pilis et Zolth unitor. Casparus Czernyicsky et Joannes Sipos.

Liptoviensis. Joannes Szentiványi et Adamus Kubiny.

Arvensis. Job Zmeskal et Georg. Bayczy.

Liberarum et Reg. Civitatum.

Cassoviensis. Stephanus Kacsay et David Feja.

Leuchoviensis. Joannes Fabricius. Samuel Brever, et Bartholomaeus Alauda.

Barthphensis, Philippus Herrlich, et Jonas Henriczy.

Epperjessensis, Sigismundus Czimmerman, Franciscus Baranyay et Samuel Medveczky.

Cibiniensis, Joannes Stokkel et Matthias Faczonius.

Kesmarkiensis, Casparus Henriczy a Frankenstain et Paulus Devay.

Nagy-Bánya, Dániel Szabo et Georgius Dioszegi.

Brezno-Bánya Jacobus Gronel.

Carponensis, Jóannes Paritius.

Die 12. Januar. Sessio 2-da.

Azonban megírt Dévényi úr házánál nem lehetvén az sessio, ugyan az tegnapi helyen confluálván, elsőben is nemes Ungh nagyságos vármegye okot adott az nemes Saáros vármegye követeinek az elsősegről való competentíára; mivel nem várván az rend szerint való kínálást, egyik egyfelől az nemes Zemplény vármegye követje, nemzetes Klobusiczky Ferencz úr mellé, másik másfelől, ugyan nemes Zemplény vármegye másik követje mellé ült s praeccludálta az nemes Saáros vármegye helyét, praetendálván eziránt való elsőségét és annak ususához való régiségét; melyet az nemes Saáros vármegye követei nem szenvedhetvén, sőt in contrarium sok becsületes követek relatiójával, megbizonyítván, hogy mindenkor a memoria hominum az olyan gyűléseken előbb ültek nemes Saáros vármegye követei; némelyek pertinaciter tueálván nemes Ungh vármegye praetensióját, a statusok kérésére mind a

két rész ki ment: kiknek kimenetelek után az nemes statusok semmit sem determinálhattak állandót, hanem hogy az sopronyi mód szerint ezen gyűlésen is legyen az nemes Ungh vármegye helye elébb való, de sine praejudicio juris comitatus Sáarosiensis, s hogy ezekben a napokban bizonyosabban comperiáltatik, hogy nemes Sáaros vármegye helye elébb való volt, cedálni tartozik nemes Ungh vármegye; mindazáltal tekéntetes nemzetes Kapy Gábor és Szirmay István uramék az főhelyen, mind Abauj-, mind Zemplény vármegye követei előtt hagyattak. Annakutánna az tegnapi követek relatiót tettek, hogy tudniillik kegyelmes urunk ő nagysága ő nagyságokat s ő kegyelmeket igen kegyesen látta, de mivel az jobb kezének fluxusa miatt való nagy fájdalmat szenvedte, kérétté ő nagysága a nemes statusokat, hogy magok és a credentiák praesentatióját holnapra halasztzák.

És így oloszolván, holnapra nyolcz órára rendelték órát pro sessione.

Die 13. Januar. Sessio 3.

Oszve gyűlvén azért az nemes statusok, nemzetes Kálmán-czay István úr házánál, és nemzetes Görgey Boldisár és Baranyay Ferencz uramék által udvarhoz izenvén az audientia felől hoffmester úr által ő nagyságának insinuálták az nemes statusok intentióját; kiknek ugyan hoffmester úr által replicálván ő nagysága, és ő kegyelmek is visszatérvén az nemes statusokhoz, referáltak, hogy ő nagysága igen jó szívvel elvárja az nemes statusokat. És így turmatim felkelvén ő nagyságához mentek, s köszöntvén, és kiki credentiáját praesentálván s ő nagyságától kegyelmes resolutiót vévén, vissza jöttek a gyűlésházhoz.

Azonban egy kis üdő vártatva nemzetes és vitézlő Szepeßy Pál, Szalay Pál, Ubrisy Pál s Radics András uramék által megküldte ő nagysága az alább megírt propositiókat; kik eleiben rendelték a nemes statusok pro exceptione nemzetes vitézlő Lesenyey Nagy Mihály és Bakay István uramékat.

Igy azért azon ő nagysága kegyelmes propositióit el olvasván, azoknak leírására déleesti két óra és az holnapi reggeli sessióra rendeltetett hét óra.

Propositiones per celsissimum principem partium regni Hungariae dominum dominum Emericum Tökölyi, statibus et ordinibus regni, qui in moderna eorum congregatione Cassoviensi constituti essent repraesentatae.

Primo. Praelibatam Celsitudinem suam non ambigere, quin perspectum probe habeant iidem status et ordines, quanto zelo, inde fessis conatibus et solida constantia in asserenda avita, gen-

tis Hungaricae multis modis hactenus laesa et vix non funditus eversa, libertate, variantem aleam martis subire et in ejusmodi periculosa et fatali lucta, a tot retroactorum annorum decursu, secundam adversamque fortunam pariter experiri et animose sustinere eadem adeo gloriosum duxerit, ut in discrimen propterea vitae et fortunarum persaepe semet conjicere et pro salute Patriae civiumque ejusdem afflictorum devovere ante, quam ut causam communem (quam deo auspice defendendam licitis modis suscepit) cum internectione totali libertatum regni et gentis exterminio desereret, maluerit; nimirum hunc unicum praecipuumque finem ac scopum, in quem omnes actiones suas dirigeret collimaretque, propositum, habens, ut populi salus incontaminata staret, libertasque regni illibata semper maneret; quos quidem animo constanti et intrepido susceptos conatus suos, porro pro bono patriae et salute civium, nullis caeteroquin parcendo sumptibus et quantislibet laboribus etiam nunc continuare vellet, eisdem statibus et ordinibus regni praesentibus Celsitudo sua resolveret, confisa omnino in dei praepotentis benignitate, cujus providentia celesti res Hungaricas, atritas sane et elumbes ad eum terminum ac constitutionem jam perductas sic omnium oculis cernendus ponderandasque statueret, ut auxilio ejusdem divini numinis propitio, quilibet sincere affectus, cum potiundae tranquillitatis se assecutum, non obscure colligere potest scopum, qui omnium desideria, vere patriae filiorum ex voto supplere valeat atque possit.

2. Et quia sub proxima aestatis recenter transactae expeditione bellica potentissimis praefulgidae portae Ottomanicae armorum subsidiis res et negotia Hungarica promoveri ac dein factis progressibus famigeratissimis armistitium ex certis causis et rationibus, cum praescitu ipsiusmet Budensis vezirii, velut exercitus potentissimi Turcarum imperatoris ebtum in castris constituti delegati generalissimi et campi ductoris primarii, cum sacratissima Romanorum imperatoria Maiestate inierit, ac consequenter submissis specialibus Celsitudinis suae ad aulam caesaream legatis ibidem etiam ratificare, ea modalitate et conditionibus visum fuerit, ut interea (durante videlicet dicto armistitio) omnia possibilia media a parte praelibatae Majestatis Romanorum imperatoriae adhiberentur, qua ratione pax et tranquillitas regni, cum contento portae Ottomanicae et Hungarorum in porta eadem splendidissima tentari, tractari, et inter ambos potentissimos imperatoris stabiliri possit; quod ut porro commodius fieret, sua Celsitudo pro mediatore in his pacis tentandae tractatibus secundandis per aulam imperatoriam delecta et acceptata esset; Quare sua quoque Celsitudo, volens hujusmodi votis,

omnium exoptatissimae intentioni, utrinque proficuae et communi regni istius bono deservienti, promovendae, seria voluntate pro-
noque conatu incumbere; legationem solennem propediem ad
splendidissimam portam Ottomanicam ex parte sui tanquam
mediatoris expediri debere per necessarium, utile et salutare cen-
suit, decrevitque: Quod ipsum hac vice dictis statibus et ordini-
bus regni hic praesentibus ad notitiam dare voluit; hortando
insimul eosdem, ut iidem quoque status et ordines intuitu tam
salutaris finis, sperataeque utilitatis inde promanantis publicae
omni modo ac ratione in id ablaborent, concordibus votis, et
omnem possibilem operam navent, quatenus praemissa legatio rite
et ad propositum finem consequendum concorditer quantocius
expediri possit admaturarique.

Tertio, Quoniam vero sub decursum temporis, noviter elapsi
brevisimum, querelis variis creberrimisque nonnullorum comita-
tuum, aures Celsitudinis suae moleste sane feriebantur persona-
bantque, quibus passim Turcarum insolentiae recenscebantur
longa serie (nimium quantum incolis regni et misera plebe tribu-
taria in eo aggravatis vel maxime) quod inverso plane more
antiquo, tributa Turcica a dedititiis pagis et coloniis exigerentur,
dum subditi tributarii, infra vel ultra confinia Turcica degentes,
dominis ipsorum Hungaricis quicquam pendere contribuereque
vetarentur; supra velo vel cis eadem commorantes, facultate per
se exigendi tributa, et dominis ipsorum Turcicis deferendi pri-
varentur, Turcis per se et immediate talia cum excursione mili-
tum numerosa et frequente exigere, imo augere praesumentibus
ac supra haec omnia, etiam ecclesiasticas personas in tributariis
locis intercipientibus non absque ingenti plebis miserae pessun-
datione: placere itaque suae Celsitudini, deputatis ejusdem, et ad
portam expediendis legatis ex parte quoque statuum et ordinum
ipsorum, unum*atque alterum adjungi, qui has et similes exorbi-
tancias ibidem dextre proponere, et pro sublatione earum, portae
benignitatem implorare deberent, qua occasione etiam status et
ordines, pro athnamee seu diplomate imperatoris Turcarum
potentissimi indulto, debitas agere possint gratias.

Quarto. Confiniorum conservationem, et eo necessariorum
gratuitorum laborum fidelem administrationem cum summa utilitate
reipublicae conjunctam esse, neglectu vero eorum detrimenta con-
sequi publici boni grandia, nemo negare potest: quare necessarium
censeri omnino, modum circa hoc per status et ordines debere
statui et observari talem, ut gratuitus labor, ad confinia et loca
necessaria, juxta moderni temporis exigentiam, rite decurrat et
infallibiliter praestetur. Huc referri debere videtur, citadellae de-
molitio (cuius erectionem supervacaneam et magis nocivam, quam

utilem regno fuisse hactenus compertum esset) qualiter porro eandem continuari oporteat Celsitudo sua edocri desideraret.

Quinto. Cum confinia milite nativo, et ad loci cujusvis capacitatem et accommodationem adaequate proportionato, repleti, miles vero ipse sua stipendia mereri, et provisionem consequenter necessariam habere debeat, qualem modum et ordinem iidem status circa intertentionem et conservationem praedicti confiniarii, militis adinveniendum et observandum continuo existimarent, Celsitudo sua mentem eatenus et voluntatem eorundem experiri simul ac dispositionem in hoc instituendum rescire cuperet.

Sexto. Militis in hyberna distributi accomodationem pernecessariam esse, et in bonam formam redigi debere, operae praetium aestimari, ne sua Celsitudo tot lamentis (propter defectus circa alimentationem militarem praemissam allegatos) a milite et incolis regni inquietetur posthac, sed ut is ipse miles, certo ac definito demenso contentus vivat et tam ille, quam indigenae regni hac ratione subsistere possint ambo.

Septimo. Dolenter et idipsum sua Celsitudo intellexit, quod hucusque parochiarum et templorum quam plurimorum ab Evangelicis ante per catholicos occupatorum, usu carere, idem Evangelici debeant, cum maximo religionis ipsorum praejudicio, libertatumque regni fundamentalium convulsione. Quare eadem occupata, ipsis evangelicis simpliciter remitti sua Celsitudo vult omnino; alioquin adhibitum iri talia media, quibus eadem recuperata suis veris possessoribus restituantur, si quid porro incommoditatis interea dni terrestres catholici refractarii propterea senserint, suae ipsorum culpa imputabunt.

Octavo. Ultimatum Celsitudo sua hortatur et admonet eodem status et ordines favorabiliter, ut concordiae, per quam res parvae crescerent, studeant, hanc causam communem constanter, sincere et candide, sine ulla scissione omnes junctim promoveant, mutuo amore se invicem complectantur omnes discordias odia et privatas passiones diligentissime vitent et praecaveant, fomenta enim haec publicarum calamitatum esse, proprio ipsorum malo edocti hactenus essent, quibus nihil aliud quam ira dei et vindicta solet provocari, pax turbari, et imo summis et quadrata rotundis turpi confusione permisceri; e converso autem tranquillitas et beata civium vita, fructus essent mutuae charitatis et concordiae, quam in animis statuum et ordinum operaturam etiamnum sua Celsitudo omnino confideret.

Unicum superpondii loco id addendum et declarandum jure quodam suo videtur quo Celsitudo sua, omnes et singulos eos, quicumque sibi conscii essent, reperirenturque tam in hoc moderno conventu praesentes, quam eorum principales absentes, suspecti,

de minus candida intentione ac voluntate sua, hanc communem causam, juxta cum caeteris, sincere affectis, et libertatem amantibus patriae civibus promovendi (cujuscunque ordinis ac conditionis illi fuerint) serio ac sincere praemonitos velit, ut sibi consulant, et separatione potius im tempore facta a caeteris membris et statibus regni in unum causa in praesenti coalitis recipiant se aliorum mature (et quidem eousque) donec praedicta legatio ad portam abierit, ne eosdem inopinata sors infortunii alicujus olim obruat; siquidem portae Otthomanicae ea resolutio una, constans et firma esset, pro hostibus ac praedae publicae loco habendos perdendosque omnes eos, quicunque Celsitudini suae fide ac obedientia debita non adhaeserint, unumque in causa ista communi cum eadem non senserint. Id quod Celsitudo sua mature volens iisdem talibus consulere, a parte hoc modo indicatum voluit. Cassoviae die 13. Januarii. Anno 1683.

Die 14. Januarii sessio 4.

Praeses úr ő nagysága proponálta, hogy némely urak a városban lévén, nem jönnek közinkbe, kik jóllehet szolgáljokat beküldték, de nem tudatik, van-e credentiájuk, s ha vagy is, de ha magok a városban vannak, inkább az illenék, hogy békéjünnének az nemes statusok közé. Erről pro et contra discutálván, semmi bizonyos nem determináltatott, hanem a tegnapi propositiók újabban elolvastattak.

Minekutánna azért az második és harmadik punctumok elolvastattak volna, az statusok azt adinveniálták, hogy becsületes követeink által requiráltatnék, — urunk ő nagysága, hogy az nemes statusokkal communicálná ő nagysága az athnamét és az armistitiumnak punctumit, expediálván ő nagyságához, tiszteletes Illyefalvi István, tekéntetes és nagyságos Zennyey István, nemzetes vitézlő Szakmáry János, Dobai János, Tarczaly Ferencz, és Féja Dávid uramékat ő nagyságokat s ő kegyelmeket az athnaménak és armistitiumnak communicatioja végett. Kik megtérven referálták, hogy ő nagysága mind a kettőről maga emberei által resolválja magát, praemittálván mindazonáltal ő nagysága, hogy Fülek alatt a táboron megmutatta s elolvastatta ő nagysága az athnamét.

Annakutánna vagy fél óra múlva érkeztek azon ő nagysága követei, az kik tegnap a propositiókat hozták, ilyen resolutióval: Hogy mivel ez elmúlt táborozásnak alkalmatosságával ő nsága azon athnamét publicáltatta, nemcsak a tiszteket, hanem mindenekeket convocáltatván, úgy hiszi ő nagysága, hogy ha akkor nem mindnyájan is, de nagyobb részint jelen voltak az statusok, azért az kik jelen nem voltak nem látták s nem hallották, másoktól

végére mehetnek! mert ha ő nagysága az nemes státusokkal akarná is közleni, nem lehet, mivel nincs ő nagysága mellett, nem is szokás az olyat imitt-amott hordozni, hanem egy bizonyos helyen szükséges jó gondviselés alatt conserválni, más az, hogy nem is szokás az dolgoknak megállapodása előtt az olyat közönségessé tenni.

Az mi pedig az armistitium punctumit illeti, azokat ő nagysága megküldte, úgy hogy ugyan az ő nagysága emberei jelenlétekben elolvastatván, mindjárt visszavigyék, az mint hogy el is olvastatott, s azon követek által visszaküldetett ő nagyságának.

Puncta cum illmi dni Emerici Thököly ablegatis ad illorum propositionem conclusa.

Quantum primo ad interpositionem attinet, quam dictus dnūs Thököly apud portam Ottomanicam, pro consequenda pace obtulit gratum erit suae Maiestati Caesariae et Regiae, si eam aequis condicionibus pro bono christianitatis obtinere vel facilitare poterit, et hoc ipsum significabit suo internuntio apud dictam portam, ut quoque ibi pro possibili in eundem finem adlaboret, prout iam in commissis habet.

Secundo. Nupera armorum cessatio et hostilitatum nihilitio, a dato praesentium et ratificatione suae Maiestatis Caesareae et Regiae prolongetur, quod si autem cuidam arma reassumere placuerit, idipsum quatuor antecedentibus septimanis alteri renunciet; interea hoc quatuor septimanarum decursu, utrinque nulla fiat hostilitas et si quidam excessus commiterentur, atque delinquentes caperentur, remittantur ad suos generales pro poena luenda, et si qui armis ad resistendum fuerint uti, conformiter tractentur, nullus tamen propter culpam alterius arestetur aut damnificetur.

Tertio. Invicem pactum est, ut civitates montanae sive trans sive cis fluvium Granum sitae, cum omnibus suis continentiis et appertinentiis in eo statu in quo jam sunt, statim suae Maiestati Caesariae et Regiae restituantur, ad liberam eiusdem dispositionem, cum hac etiam conditione, ut pro maiori securitate illarum civitatum possit sua Majestas pro libitu ponere militem, ipsi vero salvas guardias, quae tamen salva guardiae per civitates montanas et fodinas omnibus in locis positae, non excedant numerum quinquaginta militum, nisi officiales cameratici pluribus opus esse arbitrentur, neque ulli subditorum aut incolarum faciant molestiam, aut jurisdictionem exercere praesumant; sub nomine continentiarum autem intelligantur etiam loca proxime adjacentia dictis civitatibus scilicet domini suae Maiestatis Caesariae et regiae Sachsenstain et Lipcse, et alia quaecunque necessaria ad

culturam fodinarum et labores minerales spectantia, ex quibuscunque locis erunt advehenda, cum etiam.

Quarto dnus Thököly in se receperit Turcam in effectum disponendi, ne quid interea directe vel indirecte contra dictas civitates et earum continentias attentet, inde altissime memorata sua Majestas consentit, ut a dato praesentium nempe 19. Novembris per mensem tria millia florenorum monetae Germanicae dicto domino Thököly a suae Majestatis officialibus cameraticis, ex redditibus fodinarum montanarum, et quidem prima vice, decima nona decembris mense scilicet effluxo dependantur, ne etiam

Quinto fodinae negligantur ac deferantur aut incolae vel alii ob defectum securitatis easdem colere deterreantur, promittit nomine suorum dominus Thököly, non solum tempore armistitii prouti conventum est, quod incolae et cultores dictarum fodinarum propter dictam conventam pensionem, ab omni invasione et hostilitate, tam a parte suorum, quam Turcarum mansuri immunes et liberi, si autem interea concludi nequiret, et ut etiam motibus hisce durantibus, dicta securitas firma permanere possit, domini ablegati, si quidem de hoc non instructi sint, promiserunt tamen, se non tantum in eum finem cooperaturos, sed etiam non dubitare de hoc effectum consequendo.

Sexto. Consentit memoratus dominus Thököly, ut durante toto armistitio remaneat suae Majestati integrum ac liberum omnia loca suo milite insessa et praesidiata signanter Ecsed, Zathmár, Putnok, Szendrő, Scepusium, Muran, Arva, Lypcse, Levenecz, Csabrák, et si quae alia loca praesidio caesareo essent munita, omnibus ad defensionem et horum sustentationem requisitis toties quoties necessariam judicaverint, nec non etiam ulteriore milite, ne tamen numerum quingentorum militum excedat, providere, unde etiam caesareanis quotiescunque petierint passus, hunc in finem sine omni contradictione concedatur, expediatur et assignetur, simul ordinando, ut milites ad dicta fortalitia committentes, ab omni violentia et hostilitate defendantur.

Septimo promittit D. Thököly, quodquod intra spatium unius miliaris Hungarici, in circulo et distantia computati unum quodque fortalitium in Superiori et Inferiori Hungaria situm, et caesareo regioque milite insessum, velit ab omnibus quartiriis, contributionibus et oneribus quibuscunque liberum et intactum relinquere, simulque permittere, ut necessaria ex aliis etiam Hungariae locis eo devehit, vendi et in commercium deduci possint, ut eo magis, dictis fortalitiis, quoad necessaria providentur; sub nomine etiam rerum necessariarum intelligantur tam potabilia, quam comestibilia, et quaecunque alia.

quae prout dictum ad sustentationem et manutentionem memoratorum fortalitorum requiruntur.

Octavo, durante hoc armistitio, clerus et magnates per haec quarteria fructione bonorum suorum gaudeant, et in ea non turbentur, neque dnus archiepiscopus Strigoniensis contra sua privilegia et religionem gravetur: quoad arcem ejusdem Archiepiscopalem Bódokkő et bona Homonnaiana autem domini ablegati asserunt, quod quidem non habeant auctoritatem in hoc particulari aliquid concludendi, nihilominus non dubitant, quod illi etiam non excipiuntur.

Nono. Terminum quartyrriorum non extendat D. Thököly ultra Granum et loca ubi ea per hanc conventionem non sunt permissa, peculialiter vero abstineat ab omnibus quartiriis in comitatu Arvensi et Liptoviensi, prouti etiam nullus caesareus et regius miles exceptis locis milite caesareo, in illis duobus comitatibus defacto munitis et in statu suo permanentibus eo ponatur, et qui forte illuc extra dicta praesidia collocatus esset, revocetur. Signatum Viennae 19. Novembris 1683.

Ennekutánna az ő nagysága propositióinak hetedik punctumira jutván determináltatott, hogy ez eránt is ő nagyságánál az replica alkalmatosságával instáljunk, hogy az nemesi rend szálljon haza, az több vitézlő rend listában feltétetvén, a nemes vármegyék közzé elosztassék.

Ezekről tiszteletes Illyefalvi István, Zennyey István, Szirmay István, Turóczy Ferencz, Tarczaly Ferencz, Baranyay Ferencz és Brajer Sámuel uramék ő nagyságok s ő kegyelmök által denuntióltatott urunknak ő nagyságának. Először, hogy ha az athnamét in originali nem communicálhatja is ő nagysága az statussokkal, legalább in paribus közölje ő nagysága.

Másodszor az vitézlő rend specificce lajtsromban adassék előnkbe, hogy a nemes vármegyék között proportionaliter osztassanak el. Harmadszor conjuncta causa levén, a nemesség szálljon haza. Negyedszer micsoda véghelyeket kíván ő nagysága fortificáltatni. És így holnapra hét órára rendeltetett sessio, azon követségnek meghallgatására, és az több dolgok continuálására.

Die 15. Januarii sessio 5.

Az tegnapi követek referálták, hogy ő nagysága vagy maga emberei által, vagy ugyan megírt követ uramék által ma replicál; subnectálván ő nagysága, hogy felettébb álmélkodik azon, hogy annyira urgeálják az athnamének communicatióját s egyebet nem supponálhat ő nagysága, hanem vagy hogy kételkedünk az ő nagysága hazájához való szeretetiben, úgy hogy valami alkalmatlan törvénytelenséget supponálunk azon athnamében lenni; annak-

utánna Szirmay István úr ő kegyelme prolixé declarálta, micsoda ratiókkal állatta urunk ő nagysága előtt az vitézlő rendeknek szükséges specificatióját; mely iránt ő nagysága mint egy meg nyugodt azon, hogy az nemes statusok csináljanak az quartélyozásban valami rendet, mindazáltal discursive láttatott ő nagysága neheztelni azon kívánságát az statusoknak, hogy ő nagysága az zászlók alól az nemességet kiszakaszsa s haza szállítsa, sok rossz consequentiákat eliciálván ő nagysága eziránt: de végtére ugyan csak arra tért ő nagysága, hogy mind azokról ma replicál ő nagysága.

Midőn az ő nagysága resolútióját várnák az statusok, nemzetes lessenyei Nagy Mihály úr declarálta, valami kis Palugyay kastély felől való törvénytelen impetitióját, Palugyay György citáltatván ő kegyelmét, Bajmóczra kívánta az nemes statusok assistentiáját.

Azonban nemzetes vitézlő Szepessy Pál, Szalay Pál, Ubrişy Pál és Radics András uramék urunktól ő nagyságától érkezően a tegnapi követségre replicáltak ő nagysága nevével. Az mi az athnamét illeti, azt ő nagysága nem communicálhatja, mert sem in originali, sem in transumpto nincs ő nagysága mellett, egyébiránt ha annyi ezer emberek előtt megmutatta ő nagysága a táboron, itt is megmutatná, de egyedül csak ez az oka, hogy nincs ő nagyságánál; az mi pedig az várak építését illeti, ő nagysága ezeket kívánja gratuitus labor által építtetni. Tiszántúl: Kállót, Kis-Várdát; Tiszáninnét pedig Tokajt, Onodot, Putnokot, Szendrő helyett pedig még isten adja kézben Szádvárat, Füleket, Haynácsköt, Dévént, Kékköt, Korponát; az mi az quartély dolgot illeti, ő nagysága úgy gondolkozik, hogy a nemes vármegyéből egy-egy becsületes követ deputáltassék, az kik az ő nagysága embereivel együtt munkálódhassanak azon hadak quartélyban való elosztásában.

Ezekről pro et contra sokféle discursusokat praemittálván, az nemes statusok deputatusokat választottak, kik az vitézlő rendeket elosszák urunk ő nagysága embereivel együtt.

Nomina dominorum limitatorum deputatorum.

Abauj, Várady Mihály úr,
 Saáros, Szirmay István úr,
 Szatmár, Püspöky János úr,
 Szaboles, Váratkay István úr,
 Ugocza, Letzkocz András úr,
 Borsod, Döry András úr,
 Torna, Becskeházy Sigmond úr.

Hont, Duló Ádám úr,
 Zemplény, Klobusitzky Ferencz úr,
 Ungh, Mokcsay János úr,
 Szepes, Görgöy Miklós úr,
 Beregh, Keviczky Miklós úr,
 Gömör, Szathmáry János úr,
 Heves, Tassy Mihály úr,
 Nógrád, Dobay János úr,
 Pest, Pilis, Solth, Czemnyiczky Gáspár úr.

Adván megírt deputatus uraméknak ő kegyelmeknek oly instructiót, hogy kegyelmes urunknál azon instáljanak, hogy a vitélő rend circumscribáltassék keményen, hogy azzal contentusok legyenek, a mivel a szegénység kedveskedhetik. felettébb való kívánságokkal ne aggraválják, s ne pusztítsák az szegénységet, egymás quártélyához ne járjanak, kiknek holnapi négy óra rendeltetett.

Ennekutánna determináltatott, hogy két követet expediáljanak az nemes statusok a portára, melyek alkalmatosságával nemzeti Szirmay István úr requiráltatott, de ő kegyelme sok okokkal mentegette magát, végtére holnapig kért respiriumot és így azon dolog holnapra haladott.

Az propositionnak negyedik punctumát osztán elő vevén a gratuitus láborrúl moveáltatott discursus, és elsőben is Kis-Várda iránt, mivel urunk ő nagysága is megnyugtatta azon elméjét, hogy azt az földes uraknak remittálja, az ott való jószág fordittassék annak épületire, praesidiariusok legyenek ugyan benne, de fizetések legyen, s ne élődjenek az szegénységen, ezekről urunknál instálni kell a propositió replica alkalmatosságával.

Mindezek után sokan az gravamináknak elkészítésekről szorgalmatoskodván és azoknak denominatióját urgeálván, az statusok communibus votis arra nézve kiváltképpen, hogy az üdőt megnyerjük és a propositiók alkalmatosságával beadhassuk az gravameneket, az alább megírt compilerokat denomináltak és az holnapi reggeli hét órát pro compilatione gravaminum, az kilencz órát pedig pro sessione rendeltük.

Nomina compilerorum.

Ex Cottu Abauyvar.	G. D. Michael Rosa.
Zempliniens.	» » Franciscus Turvizy.
Saarossiens.	» » Joannes Szentpétery.
Scepusiens.	» » Balthazar Geörgöy.
Gömör	» » Joannes Szatmáry.
Heves	» » Franciscus Bulyovszky.
Borsod	» » Andreas Aszalay.

Ex parte dnorum praelatorum baronum et magnatum Georgius Pelsöczy et Paulus Szegedy. Ex parte liberarum civitatum David Feja et Franciscus Baranyay.

Die 16. Januar. sessio 6.

Deputatus limitator uraim megtérvén, referálták, hogy az vitézlő rend számát distribuálták az szerént:

	gyalog	lovas
Nemes Abaújmegyére esett	500	200
Nemes Szatmár vármegyére esett	2300	1400
Heves Nógráddal	200	1000
Zemplény	1000	500
Saáros	860	250
Szepes	200	300
Fel-Szepes	—	100
Gömör	200	900
Ungh	300	200
Borsod	100	600
Torna	100	100
Beregh	842	100
Munkácsi jóság	—	500
Ugocsa	600	250
Szabolcs	700	1200
Zolyom	200	300
Hont	300	450
Pest, Pilis, Zolth	400	150
Bars	—	200
Summa	8602	8600

Ezen limitatiót ugyanazon deputatus uraim, kegyelmes urunkhoz vévén, ő nagysága fogja elrendeltetni, hova melyik had menjen.

Megtérvén deputatus uraim ő kegyelmek urunktól, annuált ő nagysága, hogy az nemes vármegyék authoritásában álljon az limitált hadaknak distribútiója, azoknak pedig élődések urunk ő nagysága limitációja szerint legyen, annál többet ne exigáljon az vitézlő rend.

Urunk ő nagysága részéről deputatusok voltak tekintetes nemzetes Szepessy Pál, Saárossy Sebestény, Géczy István, Szalay Pál, Ubrisy Pál, Fajgel Péter és Radics András uramék.

Azután Lessenyey Nagy Mihály úr instantiát tevén az tegnapi propositiójáról, az néhai nemzetes Butkay István úr árvái részéről is instantiát tett nemzetes vitézlő Szentiványi Menyhért

úr, hogy az mely Butkay jószágot, nemzetes Kálmánczay István ítélőmester úr, azon szegény árváknak adjudicált s törvényes executióval kezökben adott, azon jószágot az tekintetes nagyságos Pethő familia először *propria autoritate* elfoglalván s hihető, alkalmatlan cselekedetét megbánván s azt *praetextuose* behálozni akarván, ő felségétől egy törvénytelen *praejudiciosum* és semmi törvényen fundált s nemes Zemplény, Saáros és Szabolcs vármegyékre sonáló mandatumot extrahált s annak alkalmazóságával az kezeknél lévő jószágot *praetextuose* ujabban foglaltatta magának, mely jószágok (jöllehet ez elmúlt sopronyi országgyűlésében azon *executorium* és abból emergált törvénytelen *processus* tolláztatott, cassáltatott és annihiláltatott) mind addig is azon Pethő familia kezében vannak, azon szegény Butkay árváknak nagy károkkal: kívánta azért, hogy az nemes sattuok kegyelmes urunknak magok követei által *recommendálják* s azon kérik ő nagyságát, hogy ő nagysága az megírt Kálmánczay István úr által pronuntiált törvény szerint adassa azon jószágot az szegény árvák kezében s egy *protectionalist* adván nekik, minden törvénytelen háborgatók ellen oltalmazza.

Die 17. Januarii vasárnap lévén semmi dologhoz nem látunk, hanem urunk ő nagysága az urakban gróf Homonnay Zsigmond, Sebestény András, Jalkóczy János, Petróczy István, ifjabbik gróf Csáky István uramékat ő nagyságokat, úgy nemes Abauj, Zemplény, Saáros, Ung és Szepes vármegyék követeit vendéglette, az holott is az urak után legelsőben nemes Saáros vármegye két főbbik követjét mosdatták, azután nemes Abauj, Zemplény, Ung és Szepes vármegye követeit, annakutánna az urfiak Nyári Ferencz, gróf Pethő László és Andrássy . . . . uramék ő nagyságok etc. Gróf Erdődy Györgyné asszonyom és gróf Nádasdy Istvánné asszonyomék ő nagyságok is jelen voltak.

Die 18. Januarii sessio 7.

Össze gyűlvén, elsőben is az hetedik *Punctumát* urunk propositióinak elővén sok *pro et contra* való *discursusok* moveáltattak, az nemes *catholicus status injuriatusnak* tartván magát, kívánta *satisfactióját*, hasonlóképen némelyek az nemes *helveticus status* közül valók és az eperjesi casust forgatván, *assentiálni* láttattak annak, hogy *diplomatica satisfactione* mediante minde-nütt *admittáltassék* az *liberum religionis exercitium*; a lutheránusok pedig *cum tali declaratione* kívánták, hogy *ubi in usu fuerunt etc.* Mely *discursusokat* feles kiáltozás után *praeses* ur így fejezte bé: Mivel (úgymond) urunknak ő nagyságának az szomszéd keresztény országokban nem szinte jó híre futamodott

a jezsuiták és más rossz nyelvű emberek ő nagyságát **traducálván** azzal, hogy ő nagysága az catholicusokat teljességesen **eradicálni** akarja, hogy azért a jezsuiták és más rossz nyelvű emberek **hazugságban** maradjanak; ő nagysága tegyen mind az három **religió**-nak *diplomatica satisfactiót*; kin mindnyájan elfakadván **nevetve**, egy kis ideig megcsendesedik az statusok.

Ezután azon hetedik punctumra való replicát **elolvasván** Rosa úr, mivel azt tette fel, hogy az hol nincsenek **templomok**, az három valláson való statusoknak szabad legyen építeni, kin újabban felindulván az **evangelicus status**, nevezet **szerint** a quartus status annak contradicált s újabban nagy kiáltásokra fakadtak.

Azonban az *helvetica confession* lévő **praedicatorok** egy *supplicatiót* beadván, azt elolvasták, az mint az *gravamenekből* kitetszik.

Továbbá **moveáltatott** az *superpoudium* **alkalmatosságával** azokról, az kik még nem **redeáltak**, ilyen *discursus*, hogy ő **nagyságát** találjuk meg, hogy egy bizonyos terminus **adattassék** azon becsületes úri és főrendeknek megtérésére s **azalatt jószágok** ne *distraháltassék*, kik ha az ő nagysága **hűségére** **redeálnak**, *acceptáltassanak* s jószágok **adattassék** meg; másodszor az **quártélyozó** hadaknak *lisztját* **kérjék** ő nagyságátúl, hogy hova **micsoda** hadat rendelt ő nagysága. Harmadszor az **religio** dolgában ő nagyságának a *gravaminák* seriesében **replicálunk**.

Erről urunknak ő nagyságának izentek az nemes statusok tiszteletes Illyefalvi István, tekintetes Zennyey István, nemzetes vitézlő Kapy Gábor, Szentiványi János, Nagy Mihályi Ferencz, Szegedy Pál és Czimmerman Zsigmond uramék által.

Nemes Nógrád és Pest-Pilis-Solt vármegyék követei *prae-tendálván* azon vármegyéket az **quártélyozásokkal** **aggraváltatni**, azt állatták, hogy lehetetlen a mellett *subsistálni*, kirúl urunkat ő nagyságát is megtalálták, hogy *diminuáltassék* azon numerus; kin az nemes státusok nem kevésbé megindulván, sajnálták mind azt, hogy urunkat találták meg előbb, holott az nemes statusoknak ő nagysága adott arra *facultást*, hogy egymás között **eloszszák** a hadakat; az minthogy az nemes statusok *communibus votis deputatusokat* választván, azon hadakat el is osztották s azon elosztott hadak listáját hegyelmes urunknak *praesentálták* is, nem esnék becsületünkre, hogy az mit egy nap végezzünk, más nap **elrontatnék**.

Azalatt **moveáltatott** az portára küldendő követről való *discursus*, némelyek Tassy urat nevezvén, azt találtuk, hogy holnapra haladjon, s mivel már nemzetes Szirmay István úr ő **kegyelme** **denomináltatott**, most pedig beun nem lévén, **várjuk** meg

ő kegyelmét s vegyük resolútióját. — Ezen közben megtérvén feljebb megírt követ uramék referálták, hogy ő nagyságánál quártélyozók felől némely követek in particulari instáltak, hogy ő nagysága allicíálja dolgokat, s elúnván ő nagysága az sok úntást, szinte most actu fáradoz ő nagysága az maga emberei által annak megorvoslásában s mihelyt elvégezik a dolgot, ő nagysága mind arra s mind az több punctumokra maga emberei által replicálni fog.

Kit megtérvén az nemes statusok, újabb nemzetes vitézlő Klobusiczky Ferencz, Bakay István, Döry András, Görgöy Miklós és Baranyay Ferencz uramék által izentünk ő nagyságának, hogy ő nagysága egyszeri kegyelmes resolútiója szerint az meg lett limitációban nyugodjék meg s ne convelláltassék, azon végbe ment distributio etc. tekintse ő nagysága az sok condescensiót etc.

Az alatt az szabad városokban lakó catholicusok adván be egy supplicációt, hogy ők sem az tisztekben sem pedig más egyéb közdolgokban nem adhibeáltatnak, sem pedig religiojokuknak nincs szabad exercitiumja, melyet elolvassván, sok pro et contra való discursusok continuáltattak mind addig.

Még Klobusiczky uramék urunktól megérkeztek, referálván, hogy ő nagysága azt mondá, ne talántán azon vármegyékben az kik panaszolkodnak, hasonló condescensio lehet, de a mi nagyobb, ha vagy az holdotságra való faluk elpusztulnak, vagy hadat kellene szaporítani ő nagysága nem felelhet reá, hogy azon limitatio megmaradhasson s ne augeáltassék; mindazáltal erről ő nagysága majd maga emberei által ad resolútiót, s megizeni opinióját.

Egy helveticus praedicator bejövén, panaszképen jelenté, hogy Monoky praedicator házára reá ment a török, s 28 forintot és egyéb holmikat követelt rajta; kívánta azért, hogy ennek megorvoslásában fáradozzanak az nemes státusok, kinek replicáltott, hogy mind erről s mind más egyéb ehhez hasonló dolgokról urunkat ő nagyságát requiráljuk etc.

Melczer János úr is panaszt tévén, nemzetes Jánoky Farkas úr ellen, hogy az anyját ő kegyelmének az sírból megbolygatta, kiásatván s megfosztatván, kiről kívánta ő kegyelme az nemes statusok assistentiáját.

Annak utána nemzetes Klobusiczky Ferencz, Dobay János és Baranyay Ferencz uramék az tegnapelőtti követséget referálták; az néhai Butkay István úr árvái dolgában kegyelmes urunk ő nagysága fejedelmi kegyelmességet ajánlván az nemes státusoknak s méltó instantiáját látván, azon árváknak meg nem vonja kegyelmességét s az maga emberei declarálja tetszését ő nagy-

sága. Nagy Mihály úr dolgában pedig azt adta ő nagysága válaszul, hogy vi armistitii mindezek a vármegyék ő nagyságának cedáltattak, nem engedi, hogy ő kegyelme propter non comparitionem megkárosíttassék.

Ezen közben nemzetes Szepessy Pál, Szalay Pál, Ubrisy Pál, és Radics András uramék kegyelmes urunktól ő nagyságától declaráltak, hogy ő nagysága egy holnapig kész várakozni a templomok restitúciójára, az kik az olyan elfoglalt templomokat meg nem restituálták az alatt restituálják; az urak dolgában, hogy az kik nem hivattattak az gyűlésre, most lehetetlen hogy már hivattassanak, egyébiránt is azok nem táborozván ő nagyságával. Az mi gróf Homonnay Zsigmond ur dolgát illeti, abban ő nagyságának más consideratioja vagyon. Az Lessenyey úr és Rutkay árvák dolgát a mi illeti, az elsőről kész ő nagysága iratni a mesternek, hogy supersedeáljon az ő kegyelme ellen való processustól; az árvák dolgában pedig ő nagysága az másik félt is meg akarja hallani; az limitált hadak distribúciója iránt pedig ő nagysága úgy resolvált, hogy mivel Pest, Pilis, Zolth és Nográd vármegyéknek nagy terhére vagyon az reájok limitált had, azért ő nagysága nem tudván, hogy ha azon vármegyékben nem lészen-e hasonló condescensio, azt javálja, hogy azon vármegyékből 500 gyalogot vegyünk el s azokat az szabad városokban osztván, az mostani ott lévő hadakat, ne computálják az limitált számban. Nemes Szepes vármegye pedig vegye magára a decem lanceatusokra distribuált száz lovast s osza el proportionaliter; nemes Beregvármegyében való ő nagysága jószágira vetett 600 lovast azoknak három száza legyen gyalog, a többi ha lovasúl marad is. Az három száz lovast pedig cseréljék el az nemes vármegyék gyalogot adván érettek; és mivel ő nagysága nemes Saáros, Szepes és Abaujvármegyékben fog telelni, felesed magával lesz pedig, azért ő nagysága intimálja, hogy ezen három vármegyének valami könnyebséget tegyűk. Ezután az nemes státusok azt az 300 lovast csak nemes Saáros és Zemplény vármegyékre akarván osztani, s azok helyet, annyi számú gyalogot eximálni, azon két nemes vármegyei követei annak nem annuálhatván, nemzetes Görgöy Boldisár és Baranyay Ferencz uramék által tudakoztattak, Szepessy Pál uramtúl, miként kellessék azt érteni, s nem az több nemes vármegyékre kell-e azokat elosztani. Kik megtérven referáltak, hogy urunk ő nagysága elméje ott járt, azon két vármegye cserélje el azt az 300 lovast, gyalogot adván érette, mindazáltal Szepessy úr, Szalay Pál uramhoz igazítván ő kegyelmeket, ott is hadta, hogy tudakozódjanak az mint-hogy oda menvén, Szalay Pál uram azt mondá, hogy nemes Abaujvármegyére is tendált kegyelmes urunk ő nagysága discour-

sussa, és azt azon fundamentomból, minthogy nemes Abaúj, Zemplény és Saáros vármegyék egyszer már megalkudtak s mindenik bizonyos számú hadat válalt magára, az kit (ő nagysága Munkácson laktában) nem tartottak, és azért ezen három vármegye ossza el egymás között.

Die 19. Januar, sessio 8.

Holott újabb controversia moveáltatot a religio állapotjában, ki is sok kiáltozás után ujabban maradván, tiszteletes Illyefalvy István, Mokcsay János, Kubinyi Ádám, Tarczaly Ferencz, és Baranyay uramék referáltak a tegnapi követséget, hogy tudniillik kegyelmes urunk ő nagysága, az Heves és Pest, Pilis, Zold vármegyékben nem subsistálhatnának, a nemes vármegyék ő nagyságát ne okozzák ha az liszta meg nem maradhatna. De caetero ő nagysága maga emberei által fog replicálni.

Az alatt a portára küldendő követről orialván discursus, tekintetes nemzetes Szirmay István uram elválasztatott. Azonban érkezvén urunk ő nagysága követei, Pest, Pilis, Zold s Heves vármegyékből leszállítandó 500 lovasrúl kívánt ő nagysága bizonyos determinatiót tenni; hasonlóképen Zólyom és Szabolcs vármegyéknek is, hogy könnyebbségek legyen, mert azon vármegyék követei ő nagyságát megtalálták; az Monoky praedicator instantiája alkalmatosságával javálja, s felettébb szükséges, hogy minden vármegye követje írjon a maga vármegyéjének, hogy stricta inquisitiót peragúljanak, melyik hely mikor kezdet hódolni, így osztán ő nagysága, hogy az mely követséget a nemes statusok instituálnak, mindjárt utána némely vármegyék követei ő nagyságát búsítván contrariumot állatnak, hogy nem az ő teczésekből lőtt azon követség, jóllehet in sessione nem szólhattak, mivel mindjárt lenyomatnak s nem engednek szólani. Ilyen volt pedig az nemes Szabolcs vármegye követje; hogy azért afféle ne legyen, ő nagysága kéreti az statusokat; ennek felette, hogy ha az mostani limitatiónál több eshetik valami vármegyére, ne sajnálják a n. vármegyék, mert az in eo casu leszen, ha vagy el nem férne a had, vagy pedig szaporítani kellene. Ultimatum azon kéret ő nagysága, hogy oly követségeket küldhessünk ő nagyságához, az kin az egész statusok megegyeznek. Melczer úr dolgában pedig küldött ő nagysága commissariusokat Eperjessé. És így az nemes Szabolcs vármegye követje Kemecsey Ferencz úr ellen sok szó levén, végtére azon követ arra fakadot, hogy inkább urunk ő nagysága ossza el a hadakat porta számra, mint sem mi magunk; kin felettébb megindultak az egész statusok s ki akarván küldeni, sok becsületes emberek interpositiójára megengedték az nemes statusok ő kegyelmének, megkövetvén ő kegyelme publice az sta-

tusokat. Azután urunk ő nagysága követségét elővévén s azon Pest, Pilis, Zolt és Heves vármegyéből leveendő 500 lovasokat limitálván, nemes Zemplény és Saáros vármegyék tegnap 300 lovasokat assumálván a Munkácsy jószágából, ezen ötszáz lovasból semmit sem assumálhatna, mindazáltal, hogy az üdőt hiában ne töltsük, mind nemes Zemplény 40 gyalogot, nemes Saáros is annyit assumált.

Ezután Rosa uram az nemes Cassa várossára, az obsidio után felvetet 60,000 forint summában restáló 4 ezer forintoknak megengedése felől tévén instantiát, arról nemzetes vitézlő Szantossy András, Tassy Mihály, Görgöy Boldisár és Szilassy András, Nagy Mihályi Benedek és Baranyay Ferencz uramék által izen-tek urunknak ő nagyságának az statusok; hogy mivel nemes Gömör vármegyére limitált hadak száma 50 gyaloggal augeáltatott, ő nagysága ne vegye ki a vármegyéből Rosnó városát; annak felőtte Petróczy István uramnak ő nagyságának az mely száz portiót fizetnek, az is imputáltassék az számban; praeses uram ő nagysága Göncziek ellen való praetensióját recommen-dálják etc.

Die 20. Januarii sessio 9.

Az hol sok ideig való várakozás után mivel felette későn jöttek, egy statutumot iratot praeses uram ő nagysága, hogy valaki ezután az hagyot órára nem compareál, non obstante illorum absentia, az dolgokhoz fognak s azután az olyan absens ne impug-nálhassa az olyan conclusumokat.

Mely statutumot egy néhányan impugnálván, hogy mind-nyájoknak jelen kellene lenni ha statutumot akarnánk condálni, mert de ipsis sine ipsis nem illik végezni, s nem is lehet állandó; úgy osztán arra hadták, hogy in praesentia omnium elolvastassék ha tetszik azon statutum.

Ezután az tegnapi követeink referáltak, hogy az elosztott hadak lisztájában belé tekintvén ő nagysága, hogy nemes Nógrád-vármegyében 200 lovas és ötven gyaloggal volna még több kit ő nagysága apprehendálván, azt mondotta, hogy aztmég rec-tificálni kell, az többirül követei által fog ő nagysága repli-cálni.

Előfordult azonban a portára küldendő követek állapotja s mivel Szirmay István uram ő kegyelme jelen nem volt, érette küldtek, hogy resolválja magát, ha assumálja-e a követséget vagy sem, jelentse meg.

Az ő nagysága propositióira való replica elolvastatott, kiben holmi correcták esvén, mig azoknak írásában fáradozott a nota-rius; praeses uram ő nagysága egy ilyen quaestiót moveált;

valami becsületes catholicus concivis emberek lévén az ajtó előtt, nem kellene-e béhíni és az sessioban helyt adni; kire az statusok replicálván, hogy ha urunk ő nagysága hívatta, kéntelenség alatt helyt kell adni, de ha nem hívatta ő nagysága, helyek nem lehet; sőt az szabad városok követei absolute renuntiálván és Medveczky Mátyás uramot az sessio házban látván, egyező értelemmel felkiáltottak, ha ki nem megyen, maguk mennek ki etc. Az vármegyék követi hasonlóképpen, nem akarván ben pátiálni, kiáltással mondák, hogy menjen ki, mert egyébiránt máskint is ki kell menni etc. Ily confusióval ki kellett menni, és így praeses uram ő nagysága kérdése is sopiáltatott.

Az alatt érkezvén kegelymes urunk ő nagysága követi, a kassaiak instantiájára ő nagysága az restans summának felét, az nemes statusok interpositiójára nézve el engedte; jól lehet az midőn azt az summát megigérték kassai uramék, mindenekkel sem érték volna bé. Az mi pedig az statusok limitatióját illeti, az hadak elosztásáról, azon statusok limitatiója megmarad.

Ezután tiszteletes Illyefalvi István uram az kassaiak nevével köszönte az nemes statusok szíves és hasznos fáradozását, s azonban instált, hogy az restans két ezer forintnak megfizetésében segécsék az nemes statusok ő kegelymeket.

Mely instántiájokra a követek provocálták magokat principalisokra offerálván ott is szíves cooperatiójokat. Ezen által menvén, az propositiókra való replicának olvasását continuálván, aztis elvégezték s megegyeztek rajta az statusok determinálván, hogy azon replicát notárius uram írja purumban, ez alatt compilátor uramék laboráljanak az gravaminák compilatiójában, addig pedig, míg azt el nem végzik, sessio sem leszen. Az portára küldendő második követet denominálni akarván, sok pro et contra való discursusok után nemzeti Tassy Mihály uram elválasztott. Kiknek költségekről moveáltatott discursus, némelyek két ezer tallért, némelyek három ezer forintot emlegetvén, két ezer talléron nyugottak meg az statusok, hogy in specie legyen vagy tallér vagy tíz polturásokúl. Azután azon két ezer tallérnak limitatiójához fogván, mivel meg nem egyezhetvén, azt determináltuk, hogy az mely vármegye nem consentiál, menjen ki s úgy discursáljanak felőle, az minthogy nemes Abaujvármegye követi ki is mentek, azután nemes Zemplényvármegye követi ki akarván menni, némelyek úgymint Nógrád, Heves, Pest, Bereg, s Szabolcs vármegyék felkiáltván, hogy ők egyáltaljában ki nem mennek, s nem is bírálják meg a statusokat, sok kiáltozás és veszekedés után, a nemes Zemplény vármegye, az limitált quotán felül 40 tallért assumált, és nemes Saáros is az reá limitált quotán felül hatvant assumálván, az többi is kevesenkint szaporították s ezen

limitatiót condáltak; sőt mivel nemes Borsodra 70 és Tornára 30 esett volna, abból megírt követ uraim Borsodnak tizet, Tornának ötöt engedtek ex propria liberalitate. Hanem az mely 61 tallér restálna, azt az nemes városok discretiójára bízták, ha adim-pleálják jóval jó, hanem, azt is oda engedik.

Limitatio Summae pro praefatorum dominorum ablegatorum sump-tibus ordinatae.

Nemes Abauj	tallér	110
» Zemplény	»	220
» Saáros	»	180
» Ungh	»	120
» Zathmár	»	150
» Szepes	»	120
» Gömör	»	100
» Ugocsa	»	60
» Szabolcs	»	130
» Heves	»	100
» Bereg	»	120
» Borsod	»	60
» Torna	»	25
» Nógrád	»	60
» Honf	»	100
» Pest	»	100
» Liptó	»	80
» Árva	»	100

tallér 1935

Die 21. Januar. Sessio 10.

Pestvármegye követje, nemzetes Czernyiczky Gáspár uram a tegnapi elvégzett limitatio ellen, a száz tallérnak megadásának renuntiaált, hanem 60 tallért ígért, az egész statusok reprobálván ilyen renitentiáját, s valóban meg is indultak rajta, hogy azt, mit egy nap elvégezzük, másnap elrontani igyekezik egy-két ember; mely felháborodás lecsendesedvén, urunkhoz ő nagyságához küldték tiszteletes és nagyságos Sebestény András, Melczér János, Komlósy Mihály, Dobay János, Tarczaly Ferencz és Medveczky Sámuel uramékat ő nagyságát ő kegyelmeket, hogy követekre való költséget kölcsön kérjenek ő nagyságától etc.

Megérkezvén a megírt követ uraim urunktól ő nagyságától, referáltak, hogy ő nagysága maga emberei által resolválja magát.

Azonban bejövén a nemes statusok közé, tekintetes és nagyságos ifjabbik gróf Csáky István úr ő nagysága instált, hogy az ő

nagysága alázatos instantiáját méltóztassék az n. status urunknak ő nagyságának recommendálni.

Ezután holmi privata personák sok rendbéli instantiájuk és supplicációjuk fordultak elő, a mint a Gravaminákból kitetszik.

Azalatt kegyelmes urunk ő nagysága követői bejövén közinkben, a hadak lisztáját megküldte ő nagysága, csak a mely 500 lovasról ő nagysága izent volt, azt a statusok gyalognak ítélték, per errorem esetté vagy hogy, azért ő nagysága kéreti a nemes statusokat, hogy azon limitált gyalogok helyett lovast assumáljanak. 2. Mivel azon hadakkal, tisztek, kapitányok s hadnagyok lesznek, azoknak illendő provisiójok legyen. 3. A mely követeket rendeltek a statusok, azoknak egyike maradjon el, ha a statusoknak tetszik, mert honorarium nélkül oda haszontalan; azonban a költség szaporításának eltávoztatásért, jobb lesz egyet küldeni, mivel ő nagysága két követet fog küldeni.

Distributio Peditum.

Abaujvár	N. 500.
Urunk gyalogjai	
Szathmár	N. 2300.
Klembarszky Simon.	Nagyságos Mátyás.
Deák Pál.	Bakos Mihály.
Bertok János.	Szathmáry Zadányi Mihály.
Fekete János.	Rákóczy András.
Pag Ferencz.	Szathmáry János.
Péter Deák.	Kis Máthé.
Nograd, Heves, Pest, Pilis, Zolth, Zolyom N. 800. füleki gyalogság :	
Zemplény	N. 1000.
Török István.	Subajda János.
Nagy Ádám.	Turóczy István.
Vékony István.	Nyarady András.
Saáros, Szepes	N. 1600.
Urunk német s magyar seregei közül deputáltaknak.	
Ung	N. 300.
Fazekas András ungvári németekkel.	
Gömör	N. 200.
Boros Miklós.	
Borsod	N. 100.
Marossy János.	
Szabolcs	N. 700.
Szent Mariay Ferencz.	Nagy Lukács.
Kecskeméthy János.	Tokay Nagy János.

Nagy György.

Hont N. 300.

Korponai gyalogság

Kékkői bozoki szitnyai gyalogsággal.

Torna N. 100.

Aczél János.

Ugocsa N. 600.

Rácz Ádám.

Gyulay András.

Bárkány István.

Bereg N. 842.

Novi Szedlak vicéje már főhadnagy Koris Mihály, Ujfalussy László, árvai uj sereg.

Munkács.

Maga novi Szedlak serege és várbéli két száz gyalog.

Distributio militis Equestris ordinis Hungarici gubernantis.

Abaujvár, Saáros, Szepes vármegyékre rendeltetik Szűcs János uram 4 serege, dragonok és az udvari sereg, in toto személy N. 815.

Szathmár, Hatházy és Ibrányi uram kapitánysági N. 1450.

Heves, Nográd; füleki seregek, füleki nemesekkel, kiknek jószágok nincsen, kiből élhetnének, Gullyás seregével együtt N. 1100.

Zemplény. Harsányi uram ezere in toto N. 550.

Gömör, Borsod, Petroczy uram ő nagysága ezere N. 1580.

Ung, bujdosó nemesség.

Torna, Semsey Sigmond N. 110.

Bereg, Kassai serege N. 120.

Munkácsi és sz.-miklósi jószágra Szűcs János uram 2 serege N. 200.

Ugocsa, Ibrányi uram maga serege, Szalanczy seregével N. 270.

Szabolcs, Petneházy uram ezere Kovács András seregével in toto N. 1225.

Zolyom, Dobay Sámuel és zolyomi seregek N. 300.

Hont, Pest, Pilis, Zolth, kékkői sereg korponai sereg és Orczy serege N. 400.

Bars, lévai sereg N. 200.

Annakutánna felvévén a nemes status urunk ő nagysága a követek felől való intimatióját, megnyugodtak rajta, hogy csak egy legyen a követ, tudniillik nemzetes Szirmay István uram, cum hac declaratione, hogy ezen két ezer tallér mind költségre, mind honorariumra elégre legyen, a nemes statusok szegénységre nézve: melyet meg is izentünk ő nagyságának, tiszteletes Illyefalvy István uram és több becsületes követek által.

Die 22. Januar Sessio 11.

Palfalvay Pál János supplicatioja olvastatott el, a melyben praetendálta az nemes Szepessy Captulomnál haereáló 500 adóságot, kit sok időtül fogva meg nem vehetvén a statusok assistentiáját kívánta.

Azonban kegyelmes urunk ő nagysága sokszor megnevezett követei nemzetes Szepessy Pál, Szalay Pál, Ubrisi Pál és Radics András uramék közinkbe jöven, elsőben is felvették azon, mennyi fáradságával, költségével vitte végbe kegyelmes urunk ő nagysága ez elmúlt nyáron, hogy ez a föld a török rablástul megmenekedett. Azután az ő nagysága propositióinak megküldését hozta elő; és jöllehet a quártélyozó hadak elosztásában elégséges módja és hatalma volt volna, mindazáltal eziránt a nemes statusoknak complacéálni akarván, ő nagyságokra s ő kegyelmekre bízta. De caetero a tegnapi sessióban ő nagysága nagy kegyelmesen intimalván, hogy a költség megkimélésére nézve, talán a nemes statusok egy követtel elégedjenek meg s ha pedig többet akarnának küldeni, mind a három vallásból legyen egy-egy. Ezt a nemes statusok megigérvén, a követnek egy számát meghagyták ugyan, de fájdalmas szívvel értette ő nagysága, hogy a nemes statusok költségre s honorariumra csak két ezer tallért rendeltek, kit ő nagysága egyébre nem vélhet, hanem csúfságnak tartja ő nagysága, vagy pedig más valami diffidentianak; mivel olyat is hallott ő nagysága, hogy némelyek az Athnamét is kérdésben vették, s oly becsstelen emlékezettel is voltak felőle, mintha annak semmi haszna sem volna, némelyek azt fogván belé, hogy nem 40,000, hanem 80,000 tallér adó volna benne s azért nem akarná ő nagysága, stb., kire nézve ő nagysága valamint eddig, ugy ezután is folytatni fogja mentül jobban lehet a haza dolgait, s nem kívánja a statusok assistentiáját; ilyen becsstelen állapotokat nem várt volna ő nagysága; de hitessék el magokkal az olyan ész vesztők, hogy valamint ő nagysága propositióban feltette, rá vigyáz az olyanokra s ha valamiben ér akárkit is, teszen róla, már egyéb-iránt a török nemzet is tudja a statusok között való dissensiót, a fő vezérnek egyik szeme, a Csonka bég most is itt levén; azért ugy gondolkozzanak a statusok, hogy jól essék a dolog. Ez a szégyén bújdosó magyarság sokszor folytatván követséget a portára. a dolmányokon való gombokat lemetélték s mégis a követségeket tisztességesen expedialták.

Mely követséget meghallván a statusok, nem kevésbé confundáltattak s a quantumrúl discourálván, mivel némely becsületes főrendek olyan relatiót tettek, hogy urunk ő nagysága szájából hallották, hogy husz ezer aranyat emlegetett ő nagysága és így

szükségesnek ítéltük, hogy annak a felét úgy mint 50 ezer forintot vennénk magunkra, azon kívül a követre provisiót teszünk, mindazáltal kérjük ő nagyságát, adja meg addig a magáéból, míg ő nagyságának megadhatjuk. Azonban menszük ki magunkat, hogy nem csúfságból cselekedtük, hogy oly keveset ígértünk, hanem csak attúl esett, hogy nem tudtuk az portai állapotot etc.

Mindezekről izentünk ő nagyságának tekintetes és nagyságos gr. Pethő Ferencz, tiszteletes Illyefalvi István, nemzetes vitézlő Püspöky János, Szentivány János, Komlósy Mihály, Görög Boldizsár, Ladomérszky László és Diószeghy György uramék ő nagysága s ő kegyelmek által kegyelmes urunknak ő nagyságának.

Megtérvén követ uramék ő nagysága s ő kegyelmek, referáltak, hogy ő nagysága megértvén a követséget, előbbi követei által való izenetit prolixre reiterválta s miért kellett ő nagyságának azon izenetre fakadni declarálta, hogy tudniillik némelyek, az ő nagysága szives és hűséges, hazájához való szeretetiben kételkedvén, az athnamét is kérdésben vették s kétségesek az ő nagysága hűségéről, hazájához való szeretetiről; de az olyak bár vigyázzanak magokra, mert a budai vezér is megtudta már, hogy némely egyenetlen s visszavonó emberek vannak köztünk, erről mit ír ő nagyságának a budai vezér, kezekbe adta követ uraméknak, melyben az vagyon, hogy ő nagyságának facultása vagyon az olyanoknak büntetésére, s ha nem akarja büntetni, küldje Budára, megbünteti a vezér etc. A mi pedig a megígért 50 ezer forintot illeti, arról ő nagysága maga emberei által fog izenni.

Az alatt sok veszekedés után, megegyeztek az summának distributiójában, az tizenhárom vármegye 40,000 forintot assu-málván, az öt vármegye pedig 10,000 forintot.

Erkeztenek azonban urunk ő nagysága követei, jelenték, hogy ő nagysága oly reménységgel lévén, hogy többé affélékkel ő nagyságát nem fogjuk disgustálni, kegyelmességét nem vonja meg tőlünk. 2. Ő nagysága a kívánt summa pénzt is leteszi, csak azon kéreti a nemes statusokat, hogy a mely terminusra ígértünk megadni, ne legyen akkor valami fogyatkozás, hogy ő nagysága azt is fordíthassa az haza javára. 3. Arra is ajánlja ő nagysága magát, hogy mivel most csak egyik része az országnak fizeti, ezen summát ha jövedőben az országnak más része az ő nagysága hűségére redeál, közönségesen fog ő nagysága bennünket subleváltatni. 4. Az mely familiák dolgaról ő nagyságát requiráltak, ha csak valami akadály nem impediálja ő nagyságát, holnap ő nagysága revideáltatja, s az nemes statusoknak maga emberei által resolválni fog ő nagysága.

Ezután N. Kapy Gábor uram tett az méltóságos Rákóczy-

ház nevével instantiát, az Saáros várához tartozó dézsmákról, hogy ha az néhai Rákóczy Ferencz fejedelem része elfoglaltatott is, Rákóczy Erzsébet része el nem foglaltathatott volna, s arra nézve kívánta az n. statusok instantiáját.

Nemzetes Szirmay István uram az maga jószáginak, mind quártélyozóktól, mint egyéb contributióktól való immunitását kívánván, addig míg ő kegyelme az portáról megtér; annuáltak az statusok azon ő kegyelme legalis kívánságának.

Die 23. Januarii Sessio 12.

Nemzetes Usz Gábor uram és mostoha anyja nemzetes Máriássy Anna asszony dolga controvertáltatott Usz Salgho végett, az asszony instantiájára determináltatván, hogy urunknak ő nagyságának recommendáltassék, az minthogy nemzetes Klobusiczky Ferencz, Dóri András, Tassy Mihály, Leszkóczy András, Pelsőczy György, Görgöy Boldizsar és Frankenstajn uramék által recommendáltatott is.

Kiknek elmenetele után, az propositiókra való replica olvasztatott, és mivel Rosa Mihály uram némely új terminusokat tett fel catholicus uraim részekre, sokáig nagy kiáltozásokkal impugnáltatván későre sopiáltatott s annak olvasása is sokára haladott.

Ennekutánna az portára menendő követnek, t. n. Szirmay István uramnak való instructió olvastatott el.

Azalatt érkeztek kegyelmes urunk ő nagysága követei, ilyen kötvetséggel: ő nagysága a hadakat már elosztván, szükséges, hogy a nemes vármegyék, magok embereit rendeljék, az kik azon hadakat quártélyokban kisírók. 2. Az mely supplicatiókat ma ő nagyságának recommendáltunk, ő nagysága maga embereivel megláttatván, maga resolválja magát.

Die 24. Januarii Sessio 13.

Mely sessióban az purumban írt replica újabban elolvastatott és mivel correcták estek az írásban, determináltatott, hogy azon correcták szerint írássék újabban purumban, és holnap reggel hét órakor az instructióval együtt elolvastatván, tiszteletes Illyefalvi István, Mokcsay János, Görgöy Boldizsár, Thuróczy Ferencz, Szentivány János, Haraszty Imre, Szegedy Pál, Fejérváry Dávid és Baranyay Ferencz uramék által praesentáltassék. Es mivel ratione aequalitatis juris tétetett a clerus a replicában egy terminust, és olyat is, hogy illa templa restituantur, quae evangelicos jure concernerent; az evangelicus status protestált és magyarázatját kívánván azon szóknak, resolvált a catholicus status, hogy semmi praejudiciumjára nem lesz az evangelicus statusnak, s nem is értik különben, hanem in quibus locis in usu fuerunt,

ott legyen az *aequalitas libertatis catholicae religionis* s ne is értessék az a templomokról etc.

Die 25. Januarii Sessio 14.

Újabban olvastatott azon replica és az instructióval együtt az feljebb megírt követ uramék ő kegyelmek által, kegyelmes urunknak ő nagyságának praesentáltatott.

Kik is egy kis üdő vártatván megtérvén, referáltak, hogy ő nagysága fejedelmi kegyelmességét ajánlván, azon leszen, hogy pro voto succedáljanak a dolgok, in quantum az mostani üdő engedi etc. És így eloszlánk, azon replicának leírására egy óra délután rendeltetvén. Mely így következik:

Ad propositiones celsissimi principis partium regni Hungariae domini domini Thököly etc. statibus et ordinibus pro moderna ipsorum generali congregatione Cassoviae in simul constitutis praesentata replica.

Ad primum propositionis punctum: Debita gratitudine recognoscunt status et ordines singularem et paternam suae celsitudinis erga hanc dulcissimam suam patriam, vel ab ipsa statim tenera aetate sua susceptam curam indefessosque labores ac zelum, quibus ut in extremis nutanti et etiamnum fatali suae periodo approximanti Hungarorum avitae libertati, cum summa omnium admiratione gloriose subveniret a tot retroactis annorum decursibus secundam pariter et adversam fortunam intrepido ac constanti animo subire, sumptibus non parcere, imo et vitam suam, qua nihil carius esset, mortis pariter et vitae aleae saepius exponere, nunquam, dubitaverit; pro quibus omnibus, uti et modernis, bonum publicum, optatamque pacem et tranquillitatem, afflictas hujus patriae concernentibus praelibatae celsitudini suae repraesentatis propositionibus, immortales iidem status et ordines suae celsitudini agunt gratias: supplicantes demisse, quatenus innatum et cum florida suae Celsitudinis aetate adultum patriae suae amorem et avitae libertatis assertionem, uti quidem auspice deo feliciter incepit, ita et ulterius liberaliter continuare, ac ipsis etiam statibus et ordinibus pro virili suo sincere adlaborare intentionibus deliberatam tandem et bonorum patriae civium exoptatam tranquillitatem eodem divino numine propitio feliciter reducere stabilireque dignetur.

Ad secundum et tertium. Et quia sua celsitudo certis ex rationibus et causis cum praescitu ipsiusmet purpurati Budensis, Armistitium cum sacratissima Romanorum imperatoria, Majestate inire, eoque durante, pacem inter potentissimos duos imperatores tentare, tractareque intenderet, pro hoc quoque salutari ejusdem Celsitudinis suae proposito, eas, quas merito debent,

agunt gratias, divinam suppliciter exorando Majestatem (quae corda et animos moderatur Principum) ut Celsitudinem suam in hoc salutari, non solum Hungariam, sed et universam Christianitatem medullitus concernente intentione adjuvet, manuducat et ad assequendum finem paterne moderetur. Non defuturos quoque status et ordines, ut juxta benignam suae celsitudinis insinuationis ipsorum negotio, operam suam pro posse adhibere, ac in eum finem, cum repraesentatione nonnullorum excessuum turcicorum, certum è medio sui ablegatum ad praefulgidam portam otthomanicam juxta cum ablegatis suae celsitudinis expedire quantocyus possint.

Ad quartum. Accepta consignatione praesidiorum quae sua celsitudo praesidiariis munire, et ruinata reaedificare vellet, in hoc quoque necessario patriae commodo, status et ordines, quantumvis clumbe et exentorati, nihilominus tamen proni accurrunt, et liberaliter sese offerunt: et quidem ut praesidium Kis-Várda et huic similia, uti essent Szádvára, Kékkő, Hajnászkő, Dévény, per Dominos ipsorum terrestres reaedicantur, omnino dignum censent status et ordines, ea tamen modalitate, ut juris dictio Dominorum terrestrium, in iisdem praesidiis habita, cum libera bonorum fruitione pro ipsis dominis terrestribus in integro permant. Ad restaurationem praesidii Kalloviensis, pro moderna necessitate applicati sunt tres processus comitatus Szabolczensis, et unus eidem proximior processus comitatus Szathmár vulgo Nyir nuncupatus. Ad reparationem praesidii Tokajensis, unus processus comitatus Szabolczensis Dada dictus et unus processus comitatus Zempliniensis, Al-Zemplény nominatus. Ad Citadella Cassoviensis demolitionem applicandi sunt tres reliqui processus comitatus Zempliniensis, item integri comitatus Abaujvár, Saárosiensis, Tornensis, Scepusiensis et de Ungh. Ad reaedicandum praesidium Onod Comitatus Borsodiensis de Ugocsa et Beregh, item tres processus remotiores Comitatus Szathmariensis, qui gratuitos labores si maluerint in pecunia praestabant; ac denique unus proximior processus Comitatus Hevesiensis Joannis videlicet Dévay, restauratione nihilominus arcis pro Dominis terrestribus relicta. Ad praesidium Putnok applicatus est integer Comitatus Gömöriensis. Ad restaurationem praesidii Fülekiensis tres processus Comitatus Hevesiensis item Kis-Hont et integer Comitatus Nogradiensis, Zólyom, 1 ptó, Arva, Pest, Pilis et Zolth.

Ad Karponensis praesidii conservationem, duo processus comitatus Hontensis, tertius ad Kékkő. Hoc circa gratuitorum laborum administrationem declarato, ut quae praesidia nova reparatione non idigerent, ad ea, gratuiti labores articulariter praes-

tentur, quae vero de novo reaedificanda, aut demolienda essent, circa ea gratuitorum laborum administratio stare debeat in autoritate Comitatum ad ea ordinatorum, quanam modalitate pro moderna temporis necessitate eosdem praestare velint.

Ad quintum. Quia vero praesidiarii in praespecificatis, vel etiam aliis praesidiis collocandi, plurimum necessaria provisione indigeant, quo videlicet commodius, in severa disciplina contineantur, neve ecclesiasticae personae, nobilitates et misera plebs ab iisdem licentiose vel ob defectum solutionis opprimatur consultum fore judicant status et ordines ut numerus et collocatis militum praesidiariorum, ita per suam celsitudinem disponeretur, quatenus stipendia ipsorum menstrua, juxta leges Regni ex media tricesima, adaequate exsolvi possint.

Ad sextum. In hac conglomerata et quasi in unum pondus coalita necessitatum mole, vel inviti fateri necessitantur status et ordines, difficillimum videri, utqui hactenus pro patriae libertate excepto exilio multo plura et graviora quam alii, diversarum oppressionum genera, cum ruina omnium facultatum suarum perperissi fuissent, tam vero deo propitio, Celsitudinis suae patrocinio conjuncti et aequalis sortis aleae cum reliquis subjecti, adeoque pro eadem libertate regni vivere et mori parati essent, quasi inferioris nobilitatis, militare simul et quartiria tollerare deberent; verum quia de communi patriae bono, paceque ipsorum et tranquillitate ageretur; ideo eatenus quoque hanc communem causam promovere volentes, sepositis hic et nunc praemissis considerationibus, juxta secum communicatam listam, Equites numero 8600, Pedites vero 8802 inter se proportionaliter distributos, modalitateque infrascripta per quarteria in quolibet Comitatu ipsis assignanda alendos assument: ita mimirum, ut quartiriorum dispositio et victualium necessariorum administratio ac limitatio, juxta resolutionem suae Celsitudinis, penes auctoritatem Comitatum maneat, militesque in quarteria per pagos vel in certa loca pro commoditate comitatum per officiales eorundem turmatim distribuendi, quartiriis suis, victualibusque per comitatus administrandis contenti maneant: ad domos Nobilium et curias nlares, parochias, scholas, molendina et allodia nobilium, nequam condescendant, sine passus literis nullo proficiscantur, ex uno comitatu in alium, victualia devehī aut quartiria mutare non praesument: piscaturas educilla, vecturas, extorsiones et alia quaevis nobilitari praerogativa repugnantia, in oppressionemque miserae plebis vergentia exercere, sub speciali suae Celsitudinis edicto hoc in passu jam extradato, et contra refractarios per officiales comitatum serenissime exequendo nullatenus ausint.

Ad septimum. Quandoquidem de libero receptarum trium Religionum exercitio, manifestae exstarent leges, diplomatibus regiis confirmatae, et salutaris etiam suae Celsitudinis propositio eo collimaret, ut multis modis labefactata hujus patriae salus et tranquillitas, tandem auspice Deo ad aptatam pacem et unionem reduci, redintegrarique queat: Certum autem et plusquam evidentissimum esset, praesentes motus et tumultus exindeque subsecutam omnium nostrum ruinam, vel maxime ex odio religionis (quaetamen praeprimis, mutuis affectibus et charitate christiana ab omnibus coli, exerceri que deberet) infaustam sane sumpsisse originem: ideo instarent status et ordines, quatenus sua celsitudo, in hoc perquam necessario pacis, futuraeque tranquillitatis negotio, ea adhibere dignetur media, ut omnibus indifferenter tribus receptis Religionibus, juxta ipsorum gravamina, omnimoda legalis videlicet et diplomatica effective impedatur satisfactio. Quantum vero attinet restitutionem occupatorum per Catholicos templorum Evangelicis fiendam, habito inter status sedulo superinde discursu, licet valde pauca reperirentur, quae restituta, aut potius reoccupata non essent, et si quae reperirentur, ea etiam in bonis fiscalibus vel vero sub jurisdictione Germanorum aut Palonorum actu haberentur; ideo si quae talia reperirentur, templa, parochiae et scholae, praeteritis revolutionibus reoccupata, quae Evangelios jure concernerent, illa cum suis proventibus, pertinentiis, xenodochiis, piis legatis, clenodiisque restituantur; quod ipsum reciproce, de aliis etiam duabus religionibus de aequalitate juris tenendum observandumque est, et effectuumque judicant status et ordines: refractariis nihilominus modalitate a lege eatenus praescripta puniendis.

Ad octavum. Pro hac quoque suae Celsitudinis paterna et salutari adhortatione qua nimirum concordiam, perquam res parvae crescerent, mutuumque amorem et sinceritatem suadere, econtra vero discordiam, scissiones privatasque passiones velut omnium malorum fomenta sapienter dissuadere dignata fuerit, eas, quas tantae pietatis meritum exigit, status et ordines agunt gratias, eandem salutarem et piam Celsitudinis suae adhortationem, debita cum veneratione amplectendo, vel ex debito Christianae charitatis zelo, cordiciter effectuare studebant; obtestantes eandem suam Celsitudinem enixe, ut praesentes dictorum statuum et ordinum ablegatos nuncios principalesque eorum, quiamore patriae, fidelitateque ac devotione erga suam Celsitudinem habita, pro moderna ipsorum congregatione, communem hanc causam, sincere et candide tractaturi comparuissent, debitaque obedientia suae celsitudini adhaesissent, juxta cum aliis ad fidelitatem suae celsitudinis in sinceritate reductoris principali

sua gratia perpetuoque affectu amplecti tuerique ac defendere favorabiliter dignetur. Caeterum reflectendo sese status et ordines tam ad gratiosas Celsitudinis suae convocatorias, quam vero salutare ejusdem propositiones, avitam regni libertatem hactenus mille modis labefactatam stabiliendam innuentes, in quantum sine molestia celsitudinis vestrae liceret, infrascripta aliquot gravamina, non tantum nobilitari ipsorum praerogativae contraria, sed etiam damnosa, ac juri ipsorum praejudiciosa, per celsitudinem vestram, pro moderna ratione temporis gratiose remedienda demisse proponerent.

Et quidem primo inter reliqua vitae Hungarorum libertatis offendicula, injurias et gravamina, merito animadvertendum esse censuerunt status et ordines in abusus et praejudiciosos excessus camerae scepusiensis, vel maxime praeteritis hisce evolutis temporibus, cum summo praerogativae nobilitaris praejudicio inductos, ut qui bona Nobilium, excogitato quovis sub Colore, aut simulata occasione, via facti occupare et occupata diripere, auctoritatem comitatum in puniendis ad castra non proficiscuntibus sibi vindicare; rationabiliter Domi relictos mulctare, civitatum liberarum cives ac etiam nobiles in sui paesentiam citare et aggravare, insolitisque impositionibus, lytris et oneribus affligere, tricesimas novas erigere, tricesimatores legum patriae incapaces, impossessionatos, graecos et his similes constituere, intra regnum integram tricesimam exigere, decimas insolitas et legibus regni vetitas extorquere: judiciorum celebrandorum auctoritatem sibi vendicando citatos ad producenda privilegia compellere et producta retinere, ac alios quam plurimos excessus (prouti ex repraesentandis suae Celsitudini supplicationibus elucidaretur) etiam num exercere, nihil pensi, imo lucri ducerent: ideo supplicarent status et ordines suae celsitudini, ut thesaurario regni constituendo, regioque vectigali observato, auctoritas dictae Camerae simpliciter tollatur, vel si in hoc rerum statu commode fieri nequiret, numerus ipsorum cameraticorum minuatur et auctoritas ita restringatur, ut tam de confiscatis Bonis rationem dare teneantur, quam vero de excessibus hactenus patratis, vel impostorum patrandis jure conveniri et ad legalem satisfactionem licite compelli possint.

Secundo. Et quia praeteritorum temporum injuria, plurimi e statibus et ordinibus regni, quovis sub praetextu in praesentiam Camerae scepusiensis peremptorie citati et nonnulli eorum diuturna captivitate mortificati, literas de se obligatorias, reversales, cessionales, transactionales, fide jussorias et his similes, vi, metu et potentia extortas, eidem camerae sub chirographis sigillisque ipsorum dare coacti fuissent: proinde justum esse censerent

status et ordines, ut hujusmodi literae veluti violenter extortae, iis quod interest, a Camera restituantur, aut non restitutae casentur, invalidaeque pronuncientur: debita vero ac restitutae ex praemissis rationibus illegalibusque impositionibus, vecturis, taxis et censibus accisis item et repartitionibus resultantes et inexolutae pro sublatis habeantur; neve imposterum similia, veluti nobilitari praerogativae praejudiciosa, et legibus regni vetita praticari praesumantur.

Tertio. Ad praemissos camerae scepusiensis praejudiciosos excessus referendum esse censent status et ordines in consuetam vectigalique regio contrariam in tricesima Nagy-Szölösiensi non ita pridem inductam tricesimae salium lapideorum auctionem: quae quia indigenis et plurimum damnosa, praejudiciosaquae esset, pernecessarium fore judicarent status, ejusmodi etiam abusus simpliciter tolli, et neque deinceps praticari.

Quarto. Cum multi reperiantur quaerulantes, quorum bona ob fidejussionem pro Generosa ac Magnifica Domina Relicta quoad Bocskaiana, Camerae Scepusiensi datam, occupata fuissent, dignum proinde censerent status, ut talium bona, siquae adhuc prae manibus fisci haberentur, indilate restituantur; prouti et ii, qui in his tumultibus, quacunque ex ratione alio profecti fuissent, vel inviti detinerentur, adeoque bona ipsorum occupata essent, ut primum ad fidelitatem suae Celsitudinis redierint, gratia suae Celsitudinis honorumque suorum restitutione non priventur.

Quinto. Licet superioribus etiam continuis temporibus, partes tributariae, gravissimas Turcarum expertae fuissent oppressiones, nihilominus tamen, quia post felicem suae Celsitudinis inaugurationem, ob licentiosam eorundem Turcarum condescensionem, longe gravioribus onerarentur oppressionibus, multitis, lytrationibus ac insolitis impositionibus. Celsitudinem suam demisse obtestarentur status, ut vel juxta contenta Diplomatis Turcici (quod pro alleviatione ipsorum existimarent esse) medio ablegatorum suorum ad praefulgidam portam Otthomanicam expediendorum, hujus modi Turcarum excessus, licentiosas condescensiones novasque impositiones, et alias insolitas lytrationes ac quovis sub praetextu excogitatorum censuum exactiones et incaptivationes et paterna remederi dignetur.

Sexto. Reflectendo sese status et ordines ad propositiones suae Celsitudinis punctum quintum et replicam supereo datam addendum esse statuerunt status et ordines, ut capitaneatus et alia officia nativis benemeritis possessionatisque nobilibus conferantur, qui nobilitatem quovis modo molestare, et ad quorumvis instantiam sui in praesentiam citare et aggravare, aut in

jurisdictionem comitatum sese ingerere, miseramque plebem inconsuetis laboribus, datis, vecturis servitiisque onerare, nequam praesumant: in contravenientes juxta petivas regni leges serio animadvertatur.

Septimo. Querulose sentiunt status et ordines, quod Lyublyovienses et tredecim oppidiani scepusienses fertiliorem Comitatus partem incolentes, quaestusque libere exercentes pro bono publico, in medium ejusdem Comitatus Scepusiensis contribuere omnino nollent, imo vero ex quadam sibi vendicata autoritate territoria aliorum sibi occupare. Nobilitares Curias et Domos invadere et Nobiles aequae ac Rusticos incaptivare, arestare, colonos aliorum in mediorum ipsorum recipiendo, nullatenus extradare, in bonis Lyublyoviensibus cathedralicum Reverendissimo Domino Praeposito scepusiensi debitum denegare praesumerent. Pro quorum omnium salutari remedio, ut sua Celsitudo apud serenissimum Poloniae regem, principalem suam auctoritatem interponere dignetur, demisse instarent status et ordines.

Octavo et ultimo, non deesse praeter haec, alia etiam statuum et ordinum gravamina, sua serie conscripta ac privatas etiam nonnullorum Instantias, Celsitudini vestrae, hac eadem occasione repraesentatas, quas et quae Principali Celsitudini vestrae in iustis et licitis instantissime recommendando status et ordines eandem Celsitudinem vestram demisse exorarent, quatenus pro innata sua gratia paternoque affectu favorabiliter acceptare acceptataque effective remederi dignetur.

Die 26. Januar. sessio.

Semmi sessio nem volt, hanem az urunk resolútiója után várakozának az statusok; estve pedig úgy izené praeses ur ő nagysága, hogy holnap reggel kijő az ő nagysága resolútiója, kire nézve 7 órára sessiót hirdetett.

Die 27. Januar. Sessio 15.

Az holott némely vármegyék követei, és nevezet szerint nemes Szathmár vármegye követei az 40 ezer forint summának distribúcióját az egyszeri végezés ellen impugnálnán, elakarták bontani, az repartitio szerint való quotának distribúcióját; de mivel már azon iteratis vicibus megegyeztünk volt, s urunknak is megizentük, nem vihették végbe, hasonlóképen nemes Szepes vármegye követei is, protestatiót adtak volt bé arról, hogy azon nemes vármegye repartitionalis quotájának fele, az 13 városokat illeti, de mivel azok semmiben sem akarnak contribuálni, hogy a vármegye azon quotának felével ne aggrávtassék etc.

Azonban érkezének kegyelmes urunk ő nagysága feljebb

megírt követői az ő nagysága nevével köszöntvén az nemes statusokat, szóval declarálták: az ő nagysága csaknem gyermekségtől való szolgálatját s fáradságát, hogy az nemes statusok recognoscálják ő nagysága kedvesen s nagy becsülettel vette, hasonlóképen, hogy succursust ígérnek a nemes statusok azt is igen kegyelmesen veszi s ajánlja tovább is minden szorgalmatos szives fáradozását.

Az másik és harmadik punctumra: Az armistitium az budai vezér hírével, jó végre és főképen hogy az alatt a békesség tractáltassék concludáltatott; kit hogy köszön az nemes ország azt is kegyelmesen veszi s tovább is azt minden teltségével continuálni igyekezik, ugy a végekről való provisiót is, hogy penig áldást kíván az nemes ország ebben, azt is ő nagysága kedvesen s kegyelmesen recognoscálja, ajánlván ő nagysága ez iránt is minden készségét. Az negyedik punctumra: az végek megépítéséről s végbeliek tartásáról, hogy provisiót tett az ország, azt is igen kedvesen veszi ő nagysága, és hogy az több vég helyek földes urak által építtessenek, tetszik ő nagyságának, de Füleket et Onod építése lehetetlen egyedül, hanem inkább az oda rendelt helyek, az urak tiszteivel egyet értsenek s fáradozzanak egyező értelemmel azoknak megépítésében. Ötödik. Az praesidiariusok, hogy az szegénységet nem opprimálják, fizetések legyen, igen approbálja ő Nagysága az statusok dispositióját, hogy a media tricesimából legyen, ő nagysága ugyan az időhöz képest azoknak számát ugy rendelte, s kevesítette, hogy az exolutióra inkább reá érkezhessenek etc. Az minthogy Onodra 50 gyalog; Putnokra 16 lovas, 50 gyalog; Kállóba 30 lovas 40 gyalog; Tokajban 15 lovas, 100 gyalog; Kassán 300 gyalog, 30 lovas rendeltetett. De az fél harminczad nem elég levén, mert csak tiz hónapig 600 emberre 10000 tallér az tisztek fizetésén kívül más Proventusból kellene megszaporítani, mindazáltal ebben is valami elkövethető, ő nagysága abban igyekezik, hogy az haza meg ne fogyatkozzék s ne aggraváltassék költséggel.

Az hatodik punctumra. Isten már arra hozta az időt, hogy mi is ő nagysága mellé fel ültünk megvalja maga is ő nagysága, hogy nehezen eshetik, hogy 800 lovast s annyi gyalogot vettünk magunkra. De az mostani időhöz képest annak úgy kelletik lenni, kik hogy ne alkalmatlankodjanak, ő nagysága igen méltónak tartja, s azon is lészen, hogy minden alkalmatlankodások praeca-veáltassanak; ha vétének a tisztek ő nagysága azokra szoros animadversióval lészen s meg is bünteti.

Az hetedik punctumra. Ő Nagysága maga is megvallja, hogy a vallásbéli gyűlölség volt oka, hogy annyi romlásban voltunk; s adta volna Isten, az előtt vettük volna ennek eleit, és

mivel ő nagyságát arra kérték, hogy mind az három recepta religionak törvényes satisfactiója legyen, ő nagysága kész valami lehetséges elkövetni. Az többire azoktól is, valakik az ő nagysága kegyelmességére magokat érdemetleneknek nem teszik, nem vonja meg kegyelmességét.

Az több gravamenekről is azt izente ő nagysága: Az kamara excessusit, kik az ő nagysága idejében estek, nevezet szerint azon punctumban feltett casusok, valamelyek compariáltatnak, ő nagysága kész megorvosolni törvényesen, a Cessionalisokat és Reversalisokat, ha az nemes kamarán találatnak megadatja.

Az só abusúsáról az nagyszöllősi harminczadon parancsol ő nagysága, hogy tolláltassék.

Az néhai Bocskay István úr ő nagysága relictája kezessége végett, valamennyi jószágok találatnak, az nemes kamara kezénél, ő nagysága megadatja csak compariáltassék. Az ő nagysága inauguratiójátúl fogva (kit mi is szerencséseknek mondunk) a török részről való excessusok, az mostani követséggel, hogy meg-orvosoltassanak ő nagysága szívesen fáradozni fog. Az országban való minden tiszték érdemes hazafiaknak osztattatnak s azoknak kívánságunk szerint való stricta instructiok adatnak. Az tizenhárom városiak dolgában kész ő nagysága fáradozni. Az privat gravaminák dolgában nyereségnek tartaná ő nagysága, ha kinek-kinek contentumot tehetne, de mivel igen szoros az idő pro hic et nunc lehetetlennek tartja s nem is kívánja ő nagysága az szűk időre nézve az nemes statusokat itt tartóztatni; mindazáltal az mit ő nagysága itt létében véghez vihet, csak az olyan pártok várakozhassanak ő nagysága el nem mulatja etc. De ő nagysága rövid idő alatt egy bizonyos helyben convocálván az nemes statusokat, az mely dolgok hátra maradnak akkor vitetődjenek igazításban.

Az conclusióra ő nagysága is szívesen kívánja, hogy oly szerencsés időt érhessünk, hogy az nyomorúlt szegény hazának csendes békességét láthassuk.

Továbbá az instructió és credentiák készületit ő nagysága sietteti.

Az unióra iterato is emlékeztet ő nagysága bennünket s s áldást mondván, mindezekre fejedelmi kegyelmességét ajánlja.

Azon ő nagysága követeitől tudakozván, az nemes statusok hány credentia fog kívántatni, kik azt mondák, hogy tíz.

Ezután az nemes egri káptalan tett instantiát, hogy az nemes statusok recommendálják az ő instántiájokat, melyben az Jezsuiták collegiumát és a templomot kívánják. Hasonlóképen az szabad városok is az accisák és az repartitióbeli s egyéb restantiáknak is elengedése felől tettek instántiát; ungvári collegium

redeáljon a földes urakra. És így tekintetes nemzetes Klobusiczky Ferencz, Tassy Mihály, Mokcsay János, Dobay János, Ladomérszky László, Pelsőczy György, Diószeghy György uramék által kegyelmes urunknak recommendáltuk azon instantiákat. E mellett ítélőmester uram authoritása felől tegyenek kérdést, mint legyen állapotja, Homonnay és Barkóczy uramék ő nagyságok mellett instáljanak; búcsúzásra való audientiát is kérjenek. Kik megtérvén referáltak, hogy ő nagysága maga embelei által resolválni fog a punctumokra s azon alkalmatossággal ő nagysága a bucsúzásra való audientiának is óráját megizeni, praeses uram ő nagysága tett instantiát a notarius Rosa Mihály uram mellett, hogy valami honoráriummal lennének hozzá, kire az státusok determinálták, hogy minden vármegye két két tallért adjon: az szabad városoknak pedig discretiojokra bízott etc.

Hogy pedig a credentiák holnapig elkészüljenek s notarius uramnak azoknak írására ideje legyen, eloszlottunk, holnap reggeli hét órára promulgálván sessiót.

Die 28. Január sessió 16.

Az holott conflualván minekelötte valami dolgokhoz fogtunk volna, és minekelötte a tegnapi követ uramék relátiót tettek volna, érkeztek urunk ő nagysága felül megnevezett követei, reportálván, hogy ő Nagysága az nemes statusoknak valamikor akarják ad búcsúzásra való audientiát; az urak dolgában pedig már ő nagysága resolválta magát azon uraknak; és mivel az idő rövid s nem is akarja ő nagysága az statusokat ebben a szűk helyben tartóztatni, az több instánsok dolgában ha ő nagysága complanatiót nem tétethet, az nemes statusok ne apprehendálják, mert ha mindazokat complanáltatni kellene, nem heteket de sok holnapokat kellene itt elmulatni; mindazáltal ő nagysága in privato is, csak várakozzanak az olyan privata personák s nevezet szerint Melczer János uram maradjon itt, kész ő nagysága complanaltatni comperta rei veritate; de caetero ő nagysága kívánta, hogy a Credentiákat készítsék az statusok hova hamarább.

Kiknek elmenetelek után, az nemes statusok, elsőben is az megemlített urak dolgát elővévén, hogy ő nagyságok iránt semmi bizonyosat nem resolvált urunk ő nagysága, újabb követség által determinálták ő nagyságát megtalálni; mely követség elmenetele után, jutván némely követ uraknak eszébe, hogy a credentiákat minekelötte megpecsételnék, jó volna kegyes urunkkal ő nagyságával communicálni, hogy valamivel ne impingálnánk; tetszván mindnyájunknak, azon credentiákat nemzetes nagy Mihályi Ferencz uram által utánnok küldték követeinknek. Emellett Tassy Mihály uram declarálta, hogy a gyöngyösiek valami latorságon kapván némely

katonákat, minek utánna megfogták requirálták urunkat ő nagyságát alázatos supplicációjok által, hogy ő nagysága parancsoljon felőlök, ki kezében adjuk ad puniendum; ő nagysága nem tudatik micsoda consideratiókra nézve, nem a vármegye tiszteire, hanem azon katonák kapitányaira relegálta a dolog revisióját; kire nézve a nemes státusok ezt is repraesentálták ő nagyságának azon követség alkalmatosságával, hogy ő nagysága az olyan vétekekben tapasztalt katonákat a nemes vármegyék tiszteinek engedje büntetni. Mely követség megtérven referáltak, hogy ő nagysága maga emberei által ad választ. Annak utánna nem sok idő múlva elérkezének tekintetes nemzeti Szepeßy, Szalay és Ubrisi Pál uramék, kik urunk ő nagysága nevével az nemes statusokat becsülettel köszöntvén, a credentiákat meghozták, de némely helyeken corigálta urunk ő nagysága; mind az stylust az pogány természetihez alkalmaztatván, mind penig az institúciókban változtatást téven. Az gyöngyösiek állapotjában ő nagysága maga authoritását nem adhatja másnak, jóllehet ő nagysága a nemes vármegyék authoritását conserválni sőt augeálni igyekezik, de afféle casusokban ő nagysága akar az maga szolgálának bírása lenni. Az megnevezett urak dolgában iteratis vicibus replicált ő nagysága alkalmaztassák ahhoz magokat. De caetero ő nagysága az nemes statusoknak és egyen-egyen mindnyájuknak fejedelmi kegyelmességet ajánlván, valamikor akarnak az nemes statusok búcsúzásra menni, kész az audientia.

Instructió statuum et ordinum Regni Hungariae, in moderna Eorundem congregatione, per Celsissimum Principem partium regni Hungariae Dominum Dominum Emericum Thököly etc. in liberam ac regiam Civitatem Cassoviensem pro die 11. Mensis Januarii Anni currentis indicta, praesente Generoso Domino Stephano Szirmay ad praefulgidam Portam Ottomanicam ablegato eorundem nuntio, data:

Et primo quidem: Eorsum deducto rerum hungaricarum gentisque ejusdem olim florentissimae famigeratissimaeque, injuria tamen temporum, ad imo terrae et ipsos pulveres allisae et prolapsae, convulsarum statu, ut exeodem terrae pulvere, coelesti flectente corda potentum, in cujus manu sunt, numine, per pios indefessosque conatus et labores ejusdem altius titulatae Celsitudinis Principalis, sub obtento diplomatis potentissimi Turcarum imperatoris indultu seu athname, eadem gens reviviscere, et refflorescere cernatur; utque pro tanto ejusdem praefulgidae portae erga gentem hanc praestito beneficio, invictissima imperatoria Turcarum Majestas non modo sed et ulterior ejusdem benevolentia captari possit, grata denique extradari Athname apud Gentem hanc habita recognitio declarari ac debita gratiarum

actio, nomine statuum et ordinum ejusdem totiusque gentis hujus debita cum satisfactione apud eandem portam deponi, praeterea etiam infrascriptorum punctorum et gravaminum genera ab Armis potentiae turcicae, vicinorum nempe Confiniorum in gente hac indiscriminatum exercita, in optatum ordinem disponi et in salutem hujus gentis, per jam fatam portam accomodari valeant, statuum et ordinum regni supra declaratus nuntius, habita cum suae Celsitudinis principalis legato mutua intelligentia; summos prae-fulgidae aulae imperatoriae, quorum opera, autoritate consiliisque negotium gentis utiliter promoveri posse adverterit, purpuratos, humillima salutatione et benevolentia captatione praemissis, debita cum reverentia praevenire et super iisdem genuine et ad amussim, informare studebit, tumque demum bene dispositis, et in favorem gentis allectis antefatis purpuratis, sub invictissimo imperatore audientiam sibi impetrandam sollicitare noverit.

Secundo. Obtenta audientia, ita nimirum ut tempore oblationis honorariorum, ubique se praesentem exhibeat, subjectissima humilitate invictissimum imperatorem nomine statuum et ordinum gentisque ungarae pro dexteritate salutabit, impertitusque Celsissimo Principi ac Domino Domino gratiosissimo gentique hinc athname, non modo gratum imo perquam gratissimum recognoscet, sed et pro eodem immortales gratias deponere, debitam gentis devotionem perpetua cum fidelitate pro hoc tanto ejusdem imperatoriae majestatis erga Gentem hanc declarato benevolentiae argumento commendare, ac ulteriorem ejusdem gratiam et clementiam juxta sacram et diplomaticam assecurationem perpetuis semper duraturam temporibus, gentisque in suis veris et antiquis libertatibus in legibus regni expressatis conservationem, summo studio implorare tenebitur eritque obligatus.

Tertio. Subjectissime supplicabit, ut omnis nobilitas, tam hactenus dedititia, quam ne fors exposit in loca similia condescensura, sicut in pagis, oppidis, praesidiis, arcibus civitatibus commorans, vel eo sese receptura ubicunque tandem, et in quibus vis regni Comitatibus liberum in bonis suis, absque omni impedimento Turcarum non modo commorandi, sed ex una residentia in aliam, expagis in Confinia, civitates et arces migrandi, inque signum hujusmodi libertatis nobilitaris, ac Militarium erga Patriam suam impensorum et impendendorum servitiorum arma portandi habent facultatem ad nullas datias, census, manuales labores, decimarum administrationes, insolitas birsagiales taxas vel impositiones obligata et ab omnibus oneribus exparte Turcarum veluti etiam militum eorundem, aequae ac Ungarorum condescensionibus, indebitae hospitalitatis exactionibus, donationum armorum et aliorum similium extorsionibus vel vero propterea arestationi-

bus, verberationibus, aliisque damnificationibus immunis; neve nobilitas parochi, et aliae ecclesiasticae personae, in locis dedititiis commorantes, pro datiiis et debitis rusticorum quoquomodo aresentur vel abducantur, vero plenaria nobilitari sua praerogativa ex parte etiam turcarum perfrui et gaudere possint, quod idem etiam de episcopatibus, praepositis, abbatiis, capitulis, conventibus, monasteriis, claustris parochiis et scholis intellectum esto:

Quarto, eadem nobilitas ex parte Jobbationum suorum Turcis tributariis debitam iisdem denominandi, ubique tam inter cis et ultra confinia, quam etiam Rascia et aliis partibus ac locis Hungarorum hactenus dedititiis et tributariis jurisdictionem, absque omni impedimento Turcarum habeat; turcique pariter jobbationes eisdem tributarios, juxta tractatum Zsitva torokiensi et assecurationem potentissimae imperatoriae majestatis diplomaticam, ad primum deditiis eorundem censum reducere debeant; insolita vero birsagia, mortuorum, casibus fortuitis interentorum vel suffocatorum homagia, aedificandorum vel restaurandorum templorum, parochiorum, scholarum, turrium, appendendarum, campanarum, lytra, portae item seu impositiones ita intolerabiles, ut pagos in praedia et deserte redigant, insolitas ex leguminibus, caulibus hortensibus fructibus, anseribus, gallinis hisque similibus decimarum exactiones, muliercularum christianarum per spahias ad continuas alternatim impendendas servitus et infantium lactationes, nunc primum consuetae adhibitiones penitus praescindantur; metae denique seu limites congrue in medietate unius erga adversum turcicorum et hungaricorum confinium percipere utriusque partis commissarios demonstrandi turcis et ungaris ponantur, quos neutri partium, citra passum Generalium capitaneorum vel vice comitum ex parte vero turcarum veziriorum, Bassarum vel Begorum (alias tamen petentibus associatis etiam, si necessitas urserit, comitibus, reciproce extradandum, semper Ungarico idiomate expediendum) licitum esto transgredi seu transcendere.

Quinto. Casu expeditionis bellicae, aut aliarum quarumvis occassionum et praetextuum temporibus, villae, pagi et oppida dedititia non comburantur, misera plebs in diram captivitatem non abducatur, abducta vero, sicuti et tempore occupati praesidii fülekiensis abreptae plurimae personae ubilibet repertae, citra pensionem lytri protinus restituantur et dimittantur ultiores excursiones et earum occasione pagorum et oppidorum deditiones stricte interdiciantur, contravenientes Turcae puniantur, ab annis 1663. et subsequenter usque in praesentem concomitantibus in tributariam redacta servitutem oppida, pagi seu villae libe-

rentur, neque expeditione bellica insurgens in locis tributariis commorans nobilitas, sicuti et idonea ad arma rustica juvenus, propterea birsagiis onerentur, damnificetur, arestetur vel incarceretur, sed libertum sit pro necessitate expeditionis idoneis nobilibus aequae ac rusticis arma resumere, et necessitate dictante deponere.

Sexto. Illud etiam convenientissimum est, ne sese Turcae in rectificationes metarum, vel alias quaecunque causas juridicas, jurisdictionemque Magistratus Politiaeque ac Ecclesiastici immitant, latrones ac alios malefactores per Rusticam manum comprehensos non interceptiant, sed eosdem ad manus vicecomitum ad infligendas iisdem demeritis poenas deduci sinant et permittant, officiales comitatum signanter vice comites, iudices nobilium et jure assessores ordinarii ad colligendas datias sive census et portas uti attactum est, intollerabiles non adigant, sed in eis opera judicum villanorum utantur, processus et executiones judiciares vice comitum et judicum Nobilium non turbent, non impediunt, neque in oculatis revisionibus, attestationum exactionibus metarum erectionibus, diversi modis altercationibus verbis duris et maledictis non aggravent, damnificent, tantominus arestent vel incarcerent. Datum Cassoviae 28. Januarii 1683.

(S. L.) (S. L.) (S. L.) (S. L.)

Quatuor status et ordines regnicolarum propriaescripta eorum congregatione Cassoviae celebrata praesentium.

Celsissime Princeps ac D. D. nobis Clementissime Certis iisque necessariis publicum bonum et commodum, adeoque permansionem nostrum omnium concernentibus excausis, per Celsissimum Principem ac D. D. Emericum Thököly, Partium regni hungariae Dominum etc. huc in liberam ac Regiam Civitatem Cassoviensem gratiose convocati, necessariam mittendae demissae legationis nostrae adsplendidissimam portam Ottomanicam expeditionem, ac debitam invictissimae imperatoriae Majestati, pro clementis ac benigni diplomatis indultu, altius memorato principi nostro et Genti huic concesso et elargito, gratiarum actionis depositionem, devota humilitate judicantes, eum in finem ad eandem praefulgidissimam portam Generosum Dominum Stephanum Szirmay, fratrem nempe et commembrum nostrum in ablegatum nuntium declaravimus et expeditivimus. Qua occasione id quoque eidem in Commissis dedimus, quatenus Celsitudinem vestram, dedita eum humilitate convenire, puncta legationis suae demississime proponere, ejusdemque salutarem gratiam et clementiam, sicut et patrocinandi benignitatem de genu humillime implorare omnino noverit, Rogantes insimul Celsitudinem vestram debita cum sub-

5*

jectione, eundem pro nostro ablegato recognoscere, proponendis humillimis supplicationibus fidem adhibere, easdemque gratia et clementia sua metiri, atque apud fulgidissimam Portam nobis eatenus perbenigne patrocinari, eumque ablegatum nostrum cum aptata resolutione ad nos remittere dignetur. Gratiam et clementiam Celsitudinis vestrae humillime demerituri. Caetere Celsitudinem vestram diu feliciter ad vota valere desideramus.

Datum Cassoviae 28. Jan. 1683. Celsitudinis vestrae humillimi servi status et ordines viginti comitatum ad praesentem consultationem Cassoviae congregati.

Ad suam Imperatoriam majestatem mutatis mutandis, praemissae credentiales expediendae, Adsupremum vezirium ita prout est conceptus, Celsissimo principi D. D. supremo splendidissimae portae ottomanicae Vezirio D. D. Clementissimo.

Vices gerenti. Illustrissimo Domino N. N. supremi fulgidissimae portae ottomanicae Vezirii vices gerenti etc Domino observandissimo. Cancellario Rez effendi. Illustrissimo Domino supremo splendidissimae portae ottomanicae Cancellario etc Domino observandissimo. Janiczarorum praefecto. Illustrissimo Domino supremo splendidissimae portae ottomanicae Janiczarorum praefecto etc. Domino etc.

Interpreti. Illustrissimo Domino Mauro cordato a Skerlet, supremae ac universae splendidissimae portae ottomanicae interpreti etc.

Mely feljebb megírt követek által reponálván nagy alázattossággal ő nagyságának, izentük, hogy fél óra múlva elmegyünk az búcsúvételre. Azonban discurálván a dolgokról, feltették az nemes státusok, hogy tiszteletes Illyefalvi István uram legyen szószólló a búcsúzásakor, mivel praeses uram ő nagysága jelen nem lehetett betegsége miatt; e mellett, hogy búcsúzásnak alkalmaztosságával mégis tegyünk azon urak mellett egy instántiát.

Igy aztán turmatim felkelvén, bemenénk kegyelmes urunkhoz ő nagyságához. Az holott feljebb megírt búcsúztató oratorunk, felvévén az ő nagysága kegyelmességén, elsőben megköszönte, hogy többire gyermekségétől fogva való sok fáradozása s életének kockáztatási után ide nemes szabad királyi Kassa városában gyűlést méltóztatott hirdetni, az melyben dicséretre méltó kegyelmes propositiókat kiadván, az unióra és szép egyezsége méltóztatott bennünket sergengetni (recapitulálván mind az egész propositióknak és arra való replicáknak s replicánkra való ő nagysága kegyelmes resolútiójának minden punctumit.) Azután declarálta, hogy in iis úgy igyekeztük magunkat alkalmaztatni, hogy előttünk viselvén az ő nagysága kegyelmes adhortációját, semmi diffidentíára, izetlenségre s veszekedésre folest nem hagy-

tunk fenn, sőt egymás között is, úgy concordáltunk, hogy dissensionokra semmi materiánk ne lehessen ezután is, hanem az kívánt békességet egy szívvel-lélekkel munkálkodhassuk: kívánván, adja Isten, hogy ez a gyűlés legyen utolsója s befejezője tizenkét esztendőktől fogva való sok romlásunknak veszedelmünknek s egyenlenségünknek, legyen elsője az szép egyezségnek uniónak és az régen kívánt jó békességnek zsengeje. Engedje Isten, hogy kegyelmes urunk ő nagysága nemcsak ennek az 20 vármegyének, de az egész országnak és ahhoz tartozó országoknak s tartományoknak hirdethessen gyűlést s azt szerencsésen mindnyájunk vigasztalásával fejezhesse be mindenkor s minden megmaradásunkra való jót végezhesse ő nagysága. E mellett, hogy utolsó benedictio helyett ő nagyságától egy alázatos Instantiánkra kegyelmes választ vehessünk, mégis alázatosan reménykedünk ő nagyságának, hogy az megnevezett urakhoz mutassa ő nagysága atyai kegyelmességét, hogy közünkben incorporáltatván, velünk együtt mind ő nagyságának szívesebben szolgálhassunk, mind az közjóban s békességnek munkájában fáradozhassanak; mely ő nagysága kegyelmességét utolsó benedictióul vevén, ha ittvaló mulatásunkban minden jót, szerencsés hosszú életet, boldog országlást appreciálván ő nagyságának térdet fejet hajtánk. Mely búcsúzó szavait Illyefalvy urunk patienter meghallgatván urunk ő nagysága; egy kis idő vártatva majd ilyen formában replicált:

En is nem kicsiny hálaadással tartozom az én Istenemnek, hogy ez boldogtalanságban s veszedelemben forgó szegény hazámnak tizenkét esztendőktől fogva sok rendbéli romlási s pusztulási után, avagy csak ezen egyik részében való pihenését is engedte látnom s az mint kegyelmetek is recognoscálja gyermekségemtől fogva való sok nyughatatlansággal s életem kockáztatásával sokunknak vérek kiontásával szerzett kis pihenésünk alatt ide nemes Kassa városában kegyelmeteknek gyűlést hirdetnem; melyre, hogy készségét mutatta, és az portára küldendő követtségben velünk egyet értett s succursust is mutatott s aziránt való kegyelmességünket recognoscálja, kegyelmesen vesszük kegyelmeinktől; mi ugyan az mint elébb is megmondám, sem költségünket, sem éjjeli-nappali sok fáradságunkat nem kimélettük, sőt sokszor életünknek kockáztatásával s vérünk kiontásával is abban fáradoztunk, hogy az szegény megromlott haza, az idegenektől felszabaduljon és csak az haza fiainak maradhasson, az mint hogy avagy csak ez elmúlt esztendőbeli expéditionkból is világosan kitetszett; sőt ez mostani gyűlést is a végre hirdettettük, hogy

NB. Hanc suae celsitudinis replicam, impari jucundia sed fide integra industriae sedula pene ad verbum aemulari conatus sum.

kegyelmetekkel egyező értelemmel tűzben forgó szegény hazának lecsendesítését annál alkalmasabban munkálódhassuk; feltettük volt azt is, hogy ezen boldogtalanságok alatt interveniált injuriákat s alkalmatlanságokat is complanálhassuk, az minthogy kegyelmek is, mind in publicis mind in privatis negotiis feles gravaminakot nyújtott be, de mivel azok oly dolgok, hogy nem két s három hét forgásiban, de hónapok eltöltése alatt is nem mehetnének végbe, kegyelmek nem nekem, de az idő szoros voltának imputálja azt, s legyen oly reménységben, hogy mihelyt Isten valami oly módot mutat, mind az privata personák mind publica injuriákat cum contento complanálni igyekezzük, az kik pedig oly privata personák panaszi, kik orvosolhatók, csak ne sajnálják a várakozást, in privato is megtalálván bennünket, meg-orvosoltatnak; az kik pedig elmaradnak ez jövőendő és hamar időn promulgalandó gyűlésünkben complanáltatni fognak; továbbá nem kérjük, hogy némely dolgok nehezen ne essenek kegyelmeknek, avagy csak az hadak tartása is oly dolog levén, az ki az szegénységnek terhére volna, és más, ehhez hasonló onusok; de mindezeket sem imputálhatja kegyelmek nekem, hanem az idő mostohaságának, nem levén még oly perfectioban ez haza, hogy azon hadak nélkül ellehessünk vagy hogy költség s fáradság nélkül juthassunk az haza békességéhez; mindazáltal Isten azt az időt adván érnünk, melyben az régi kívánt békességet elnyerjük, mindezek sopiáltatnak és gyönyörűségünkre, vidámulásunkra fordúlnak: én tovább is ajánlom arra magamat, hogy valamint eddig semmit hátra nem hagytam az haza csendesítésére szükségesnek ítélttem lenni, véretem, fáradságomat, életem kockáztatását nem kiméllettem, úgy ezután is, valamíg Isten jóvoltából élek, s az reménylett, kívánt békességet el nem érem, azon szíves fáradozásomban, hátrább nem állok, költségemet, fáradságomat nem számom, hanem az haza csendesítésében éjjel-nappal munkálkodnom kívánok. Az mit pedig Kegyelemtek búcsúzásának conclusiójában az említett urak felől feltett, meg kell vallanunk, hogy azon urak ez hazából való végső exterminátiót érdemlettek volna, mert nemzetek vérek s tagjok ellen járók, azoknak véreket szomjúhozók voltak, ki karjával s fegyverével, ki másképen; de én azt nem azért hozom elő, hogy úgy kívánnám, hanem csak hogy kegyelmek is tehessen ítéletet felőlök; mindazáltal leszen reflexiónk az kegyelmek instanciájára, s az mennyiben lehetségesnek látjuk, az kegyelmek tekintetért is mutatjuk kegyelmességünket hozzájuk s azt cselekedjük, hogy kegyelmek is vegye észre, hogy instanciája tekintetben volt előttünk stb. Ezután áldást mondván ő nagysága mindnyájunknak mi is tétet fejet hajtván kijöttünk az ő nagysága házából.

Minthogy pedig a credentiáknak correctájokra nézve újabban kellett irattatni, délután egy órát rendeltünk, hogy minden vármegyéből egy követ menjen fel azoknak pecsétlésekre; magunk Isten jó voltából eloszlánk.

Azon nap jó reggel udvari kapitány Géczy István urammal, az quártélyozó hadak felől nemes Szepes és Abaujvármegyék követeivel együtt ilyen rendelést tettük, hogy mivel urunk ő nagysága maga oldala mellett levő hadak rendeltettek és három vármegyében, kik ő nagyságátúl messze nem lehetnek, kapitány uram egy részét állandó képen az vármegyékre osztotta, az többi pedig, mikor urunk melyik vármegyéjében leszen, az többi hadak is ott lesznek.

És így esett nemes Saáros vármegyére Gyarmati uram hadnagysága, lovas nro 100, német gyalog nro 525; Abaujvármegye Szúk György lovas nro 100, német gyalog nro 300; Szepes v. Oláh András lovas nro 100, német gyalog nro 300.

